

Programes de promoció de la salut en centres d'educació primària i secundària de la ciutat de Barcelona

Avaluació del curs 2015-16

C S B Consorci Sanitari
de Barcelona

Agència
de Salut Pública

Coordinació de l'informe:

María Salvador¹

Redacció:

María Salvador¹, Olga Juárez¹, Lucía Artazcoz²

¹Servei de Salut Comunitària, Agència de Salut Pública de Barcelona

²Direcció de Promoció de la Salut, Agència de Salut Pública de Barcelona

AGRAÏMENTS:

Al centres d'educació primària i secundària de la ciutat que any rere any incorporen la promoció de la salut d'infants i joves dins les seves tasques (veure Annex 1). Aquest informe ha estat possible gràcies a aquell professorat de primària i secundària, i l'alumnat que a més de desenvolupar el programa al llarg del curs 2015-16, van omplir i retornar el full d'avaluació, eina clau per la millora de les intervencions.

A tot l'equip de professionals del SESAC, sense cadascuna d'elles aquests programes no serien possibles.

Barcelona, Abril 2017

Cita recomanada:

Salvador, M., N., Juárez, O., Artazcoz, L. Programes de promoció de la salut en centres d'educació primària i secundària de Barcelona. Avaluació del curs 20152016. Barcelona: Agència de Salut Pública de Barcelona; 2017. Disponible en: www.aspb.cat

Índex

Índex	3
Índex de Figures	4
Índex de Taules	7
Resum executiu	8
Introducció.....	11
Metodologia	12
‘Creixem sans’	13
‘Creixem més sans’	22
‘Pase.bcn’	26
‘Classe sense fum’	35
‘CANVIS’	37
‘Sobre canyes i petes’	46
‘Parlem-ne; no et tallis!’	54
Adaptacions Programes	65
Estratègia ‘Fem Salut!’	69
Conclusions.....	74
Recomanacions	75
Annex 1	77

Índex de Figures

Figura 1.Evolució del percentatge d'alumnat de 4t de Primària que participa al programa 'Creixem Sans'. Curs 2015-16.....	14
Figura 2.Distribució del percentatge de centres inscrits al programa 'Creixem Sans' segons districtes. Curs 2015-16.....	15
Figura 3.Percentatge d'assistència del professorat a la formació sobre el programa 'Creixem Sans'. Curs 2015-16.....	16
Figura 4.Percentatge d'aules on es van aplicar les diferents unitats. Programa 'Creixem Sans'. Curs 2015-16.	17
Figura 5.Valoració del professorat del programa 'Creixem Sans'. Curs 2015-16.....	18
Figura 6. Percentatge d'aules on es van implementar les diferents unitats. Programa 'Creixem més sans'. Curs 2015-16.	24
Figura 7.Valoració del professorat del programa 'Creixem més Sans'. Curs 2015-16.	24
Figura 8.Evolució del percentatge d'alumnat de primer d' ESO que participa al programa 'Pase.bcn'	27
Figura 9.Distribució del percentatge de centres inscrits al programa 'Pase.bcn' segons districtes. Curs 2015-16.	28
Figura 10.Percentatge d'assistència del professorat a la formació sobre el programa 'Pase.bcn'. Curs 2015-16	29
Figura 11.Percentatge d'aules on es van aplicar les diferents unitats. Programa 'Pase.bcn'. Curs 2015-16.	30
Figura 12.Valoració del professorat del programa 'Pase.bcn'. Curs 2015-16.	31
Figura 13.Evolució del percentatge d'alumnes de primer d'ESO que participen al programa 'Classe sense fum'	36
Figura 14.Evolució del percentatge d'alumnes de segon d'ESO que participen al programa 'CANVIS'.	38
Figura 15.Distribució del percentatge de centres inscrits al programa 'CANVIS' segons districtes. Curs 2015-16.	39
Figura 16.Percentatge d'assistència del professorat a la formació sobre el programa 'CANVIS'. Curs 2015-16.....	40

Figura 17. Percentatge d'aules on es van aplicar les diferents unitats. Programa 'CANVIS'.....	41
Figura 18. Valoració del professorat del programa 'CANVIS'. Curs 2015-16...	42
Figura 19. Evolució del percentatge d'alumnes de tercer d' ESO que participen al programa 'Sobre canyes i petes'.	47
Figura 20. Distribució del percentatge de centres inscrits al programa 'Sobre canyes i petes' segons districtes. Curs 2015-16.	47
Figura 21. Percentatge d'assistència del professorat a la formació sobre el programa 'Sobre canyes i petes'. Curs 2015-16.....	48
Figura 22. Percentatge d'aules on es van aplicar les diferents unitats. Programa 'Sobre canyes i petes'. Curs 2015-16.....	49
Figura 23. Valoració del professorat del programa 'Sobre canyes i petes'. Curs 2015-16.	50
Figura 24. Evolució del percentatge d'alumnat que participen al programa 'Parlem-ne; no et tallis!'	55
Figura 25. Distribució del percentatge de centres inscrits al programa 'Parlem-ne;no et tallis!' segons districtes. Curs 2015-16.	56
Figura 26. Percentatge d'assistència del professorat a la formació sobre el programa 'Parlem-ne; no et tallis!'. Curs 2015-16.....	57
Figura 27. Percentatge d'aules on es van aplicar les diferents unitats de l'itinerari 1.....	58
Figura 28. Percentatge d'aules on es van aplicar les diferents unitats de l'itinerari 2.....	59
Figura 29. Valoració del professorat del programa 'Parlem-ne; no et tallis!'. Curs 2015-16.	60
Figura 30. Valoració per part de l'alumnat de les activitats realitzades (percentatge d'alumnes que van fer una valoració com a "molt o força"). Parlem-ne; no et tallis!. Curs 2015-16	64
Figura 31. Evolució de la cobertura de l'alumnat, aules i centres escolars al Programa 'Parlem-ne;no et tallis!' al districte de Sant Martí.....	67
Figura 32. Evolució del número de centres adherits a l'estratègia 'Fem Salut!'.	70

Figura 33.Percentatge de formació de subcomissions als centres 'Fem Salut!' avaluats durant el Curs 2015-16	71
Figura 34.Nombre de centres 'Fem Salut!' avaluats que han realitzat els diferents programes de l'ASPB. Curs 2015-16	72

Índex de Taules

Taula 1.Aspectes que més han agradat. Valoració dels mestres. Programa 'Creixem Sans'. Curs 2015-16.	20
Taula 2.Aspectes que menys han agradat. Valoració dels mestres. Programa 'Creixem Sans'. Curs 2015-16.	21
Taula 3.Aspectes que més han agradat. Valoració del professorat. Programa 'Pase.bcn'. Curs 2015-16.	33
Taula 4.Aspectes que menys han agradat. Valoració del professorat. Programa 'Pase.bcn'. Curs 2015-16.	34
Taula 5.Aspectes que més han agradat. Valoració del professorat. Programa 'CANVIS'. Curs 2015-16.	44
Taula 6.Aspectes que menys han agradat. Valoració del professorat. Programa 'CANVIS'. Curs 2015-16.	45
Taula 7.Aspectes que més han agradat. Valoració del professorat. Programa 'Sobre canyes i petes'. Curs 201-15.	52
Taula 8.Aspectes que menys han agradat. Valoració del professorat. Programa 'Sobre canyes i petes'. Curs 2015-16.	53
Taula 9. Aspectes que més han agradat. Valoració del professorat. Programa 'Parlem-ne; no et tallis!'. Curs 2015-16.	62
Taula 10.Aspectes que menys han agradat. Valoració del professorat. Programa 'Parlem-ne; no et tallis!'. Curs 2015-16.	63

Resum executiu

Introducció

Els programes de promoció de la salut i de prevenció de conductes de risc en població escolar que ofereix l'Agència de Salut Pública de Barcelona (ASPB) estan encaminats a afavorir el desenvolupament d'hàbits saludables. Els programes aborden la promoció d'hàbits alimentaris saludables i activitat física ('Creixem Sans', 'Creixem més sans' i 'CANVIS'), la prevenció del consum de substàncies addictives ('Pase.bcn', 'Classe sense fum' i 'Sobre canyes i petes'), i la prevenció de l'embaràs adolescent i les Infeccions de Transmissió Sexual ('Parlem-ne; no et tallis!'). Als centres escolars també se'ls proposa l'elaboració d'un pla d'escola de promoció de la salut, anomenat 'Fem Salut!'. Actualment s'estan incorporant adaptacions dels programes en aquells contextos socioeconòmics i culturals més desfavorits de la ciutat, en aquest cas, a barris prioritzats pel Programa Salut als Barris de Barcelona, a fi de contribuir a la disminució de les desigualtats en salut als joves d'aquests territoris.

En aquest informe s'avalua el procés d'implementació d'aquests programes durant el curs 2015-2016.

Metodologia

L'avaluació es realitza a través de dues fonts principalment: les dades d'inscripció de les escoles, i les dades de les enquestes de valoració omplertes a finals del curs escolar pel professorat que ha implementat el programa. Amb les dades d'inscripció s'analitza la cobertura d'escoles, d'aules i d'alumnat i la distribució territorial; amb les dades de les valoracions s'analitza la formació, la implementació, la satisfacció i s'identifiquen punts febles, forts dels programes. A més, s'extreu informació d'assistència i de satisfacció recollides en les sessions de formació i l'enquesta de valoració de l'estratègia 'Fem salut!', enviada al finalitzar el curs escolar.

Resultats

Al llarg del curs acadèmic 2015-2016, la cobertura dels programes a la ciutat de Barcelona ha augmentat als programes de promoció d'hàbits alimentaris saludables i activitat física de primària, i s'ha mantingut en el de secundària; ha disminuït als programes preventius del consum substàncies addictives i s'ha mantingut al programa de prevenció de l'embaràs adolescent i les Infeccions de Transmissió Sexual. El programa 'CANVIS' continua sent el programa amb major cobertura, 36% de centres i 42% d'alumnat de 2n d'ESO de Barcelona.

Els districtes de Ciutat Vella, Nou Barris i Horta-Guinardó han obtingut globalment les cobertures d'inscripció més altes. Per contra, Sant Martí ha obtingut les més baixes, excepte pels programes de primària i el programa 'Parlem-ne; no et tallis!'. La cobertura dels programes a les escoles de barris prioritzats pel Programa Salut als Barris de Barcelona va ser més alta que als barris no prioritzats. El cas més destacat va ser el programa 'Parlem-ne; no et tallis!', en el que es van desenvolupar majoritàriament les adaptacions, amb cobertures del 43% a barris prioritzats i del 23% a no prioritzats.

Respecte a la formació del professorat, al voltant d'un 60% ha fet la formació oferta per l'ASPB aquest any o en edicions anteriors. Destaca que entre un 15% i un 20% del professorat ni ha fet la formació, ni té experiència prèvia en la implementació del programa.

La implementació del programes en molts casos no es va fer conforme es recomana des de l'ASPB, i especialment va baixar l'aplicació de les últimes unitats a tots els programes.

En una escala de 0 (rebuig total) a 10 (totalment satisfactori), les valoracions de l'interès, la comprensió dels continguts per part de l'alumnat, el seu grau de participació, la idoneïtat del programa (amb relació a l'edat de l'alumnat), el contingut educatiu del programa i la satisfacció global es van trobar entre un 7 i un 8 a tots els programes.

Per últim, els aspectes que més han agradat al professorat van ser la preparació, adequació dels materials proposats, i la participació, motivació i reflexió per part de l'alumnat. Entre els que menys, destaquen la extensió i densitat dels materials, la falta de audiovisuals i d'actualització d'alguns programes.

Conclusions i recomanacions

S'observa un augment de la cobertura als programes primària, i es manté estable al llarg dels anys a secundària. S'observa una desigual distribució territorial, sent les cobertures més altes als barris prioritzats pel Programa Salut als Barris de Barcelona.

Les valoracions del professorat amb els programes implementats són força bones, no obstant això, es constata una incompleta implementació dels programes a mesura que avança el nombre d'unitats.

Es recomana augmentar l'assistència del professorat a la formació oferta i l'actualització d'alguns dels programes i dels audiovisuals.

Introducció

L'Agència de Salut Pública de Barcelona (ASPB) ofereix programes de promoció de la salut a l'escola per al desenvolupament d'hàbits saludables. Els programes són implementats pel professorat amb el suport de material didàctic, assessorament i formació prèvia per part de les professionals del Servei de Salut Comunitària (SESAC) de l'ASPB, comptant amb elles com a referents de proximitat.

Per temes abordats pels diferents programes i el curs al que s'adrecen són:

- Promoció d'hàbits alimentaris saludables i activitat física:
 - 'Creixem Sans' adreçat a l'alumnat de 4t curs d'Educació Primària
 - 'Creixem més sans' adreçat a l'alumnat de 6è curs d'Educació Primària
 - 'CANVIS' adreçat a l'alumnat de 2n curs d'Educació Secundària
- Prevenció del consum de substàncies addictives:
 - 'Pase.bcn' adreçat a l'alumnat de 1r curs d'Educació Secundària
 - 'Classe sense fum' adreçat a l'alumnat de 1r i 2n curs d'Educació Secundària
 - 'Sobre canyes i petes' adreçat a l'alumnat de 3r curs d'Educació Secundària
- Prevenció de l'embaràs adolescent i les Infeccions de Transmissió Sexual
 - 'Parlem-ne; no et tallis!' adreçat a l'alumnat a partir de 3r curs d'Educació Secundària

També es proposa als centres l'elaboració d'un pla d'escola de promoció de la salut, anomenat 'Fem Salut!'.

En aquest informe s'ha inclòs a l'anàlisi territorial de les cobertures, a més de la distribució per districtes, la distribució segons barris prioritzats o no al Programa Barcelona Salut als Barris. Actualment des de l'ASPB, es fa una aposta per incentivar la implementació dels Programes de Promoció de la Salut a l'Escola en aquests barris prioritzats a fi de contribuir a la reducció de les desigualtats en salut existents. En aquest sentit, es presenten per primera vegada a l'informe les

adaptacions dels programes que s'estan fent especialment en aquest territoris desfavorits per aconseguir una millor adequació als diversos contextos socioeconòmics i culturals.

L'objectiu d'aquest informe és avaluar el procés d'implementació d'aquests programes durant el curs 2015-2016.

Metodologia

Les dades utilitzades per fer aquest informe provenen de quatre fonts:

- Dades de cobertura dels programes recollides a través de la inscripció de les escoles al començament del curs escolar
- Dades d'assistència i de satisfacció recollides en les sessions de formació
- Enquesta valoració del professorat – i en el cas del 'Parlem-ne; no et tallis', també de l'alumnat - enviada al finalitzar el curs escolar
- Enquesta valoració de l'estratègia 'Fem salut!', enviada al finalitzar el curs escolar

La metodologia emprada es basa en:

- Un anàlisi quantitatiu de freqüències per tal d'analitzar la cobertura d'escoles, d'aules, d'alumnat participant, evolució i la distribució territorial, la formació rebuda, la implementació i la satisfacció amb el programa. Per analitzar la implementació de cada unitat s'ha considerat un mínim de 40 minuts dedicats per cada sessió.
- Un anàlisi qualitatiu per identificar els punts febles, forts i els aspectes d'aplicació dels programes.

‘Creixem sans’

Breu descripció

‘Creixem Sans’ és un programa de prevenció de l’obesitat infantil adreçat a l’alumnat de 4t curs d’Educació Primària.

Els objectius són:

- Adonar-se que el pes i l’alçada són una expressió clara del creixement.
- Practicar hàbits d’higiene de l’alimentació.
- Conèixer els diferents grups d’aliments, els nutrients i les seves funcions.
- Millorar els hàbits saludables d’activitat, descans i alimentació.

Consta de nou unitats dividides en tres mòduls de treball: ‘Creixement: pes i alçada i valoració de la imatge corporal’ (amb dues unitats), ‘Alimentació i nutrició’ (amb cinc unitats) i ‘Activitat física i descans’ (amb dues unitats). El programa es complementa amb un taller opcional per famílies on es treballen temes d’alimentació i activitat física en família.

Resultats

1.Cobertura

1.1 Escoles, aules i alumnat

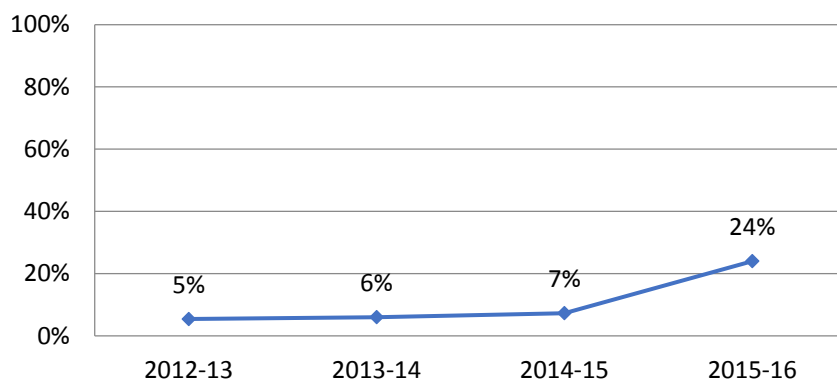
Al llarg del curs 2015-16 van participar 68 centres escolars (20% del total de Centres d’Educació Primària de Barcelona), en 105 aules i 2.510 alumnes (24% de l’alumnat de 4t curs d’educació primària de Barcelona).

1.2 Evolució de la cobertura alumnat

El programa ‘Creixem sans’ va ser dissenyat entre 2011 i 2012, període en el què es va aplicar només en el grup d’escoles que van participar en la fase pilot. El curs 2012-13 va ser el primer en el què es va oferir a totes les escoles de la ciutat de Barcelona. Al curs 2015-16 les inscripcions van experimentar un gran augment,

arribant al 24% de l'alumnat de 4t de primària de Barcelona ciutat tal i com es mostra a la Figura 1.

Figura 1. Evolució del percentatge d'alumnat de 4t de Primària que participa al programa 'Creixem Sans'. Curs 2015-16.

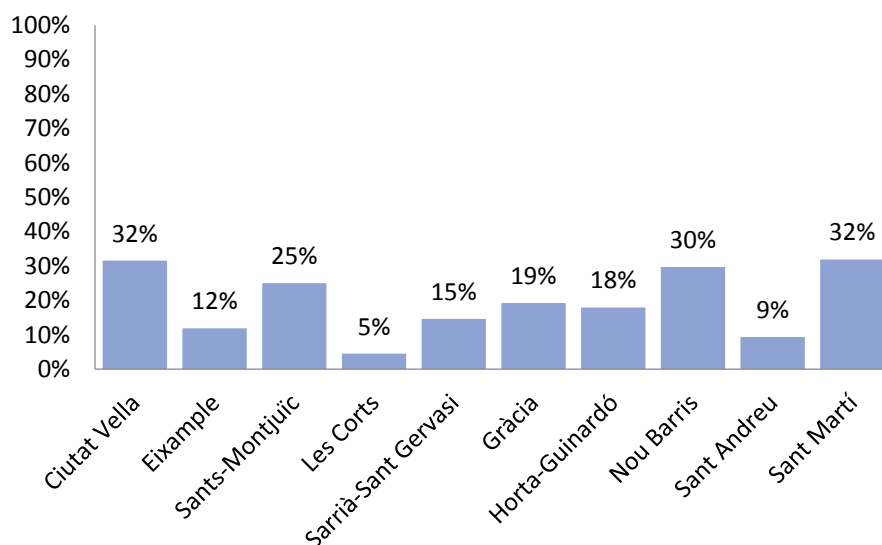

Font: Registre d'inscripcions a programes

1.3 Distribució territorial

La distribució territorial de la cobertura de centres inscrits, com es mostra a la Figura 2, va ser desigual amb un rang que oscil·lava entre el 32% a Ciutat Vella i Sant Martí a un 5% a Sant Andreu. Dels centres escolars d'Educació Primària que pertanyen als barris prioritzats pel Programa Barcelona Salut als Barris, 22 es van inscriure al programa, el que suposa el 33% dels centres d'aquests barris, quasi el doble que els centres inscrits als barris no prioritzats (17%).

Figura 2. Distribució del percentatge de centres inscrits al programa 'Creixem Sans' segons districtes. Curs 2015-16.

Font: Registre d'inscripcions a programes, curs 2015-16.

2. Valoració programa

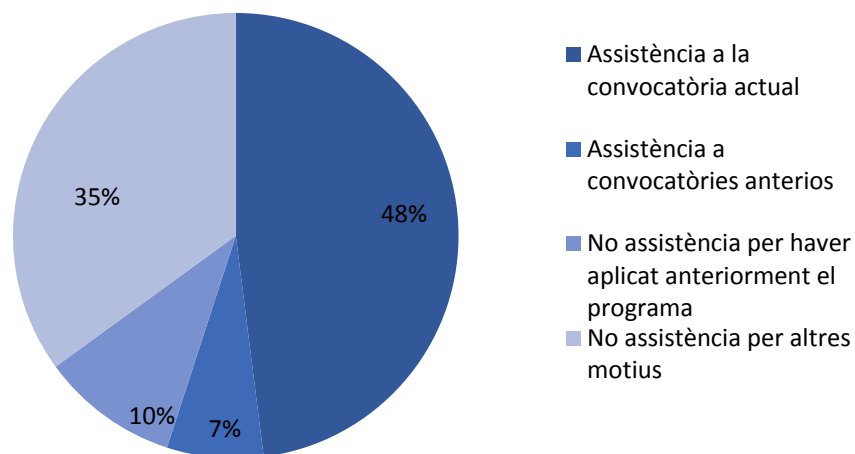
La taxa de resposta del professorat a l'enquesta de valoració va ser del 77% (n=81), el que suposa 59 escoles i 2208 infants.

2.1 Formació

La formació prèvia dirigida a habilitar i assessorar al professorat en l'aplicació d'aquest programa a l'aula es fa conjuntament amb la del programa "Creixem més sans". Al mes de setembre de 2015 es van impartir dues edicions d'un taller de quatre hores i van assistir-hi un total de 26 docents. Tot el professorat assistent va considerar la formació molt o força interessant, útil i clara. En una escala de 0 a 10, la puntuació mitjana de satisfacció global amb la formació va ser de 8,8 i l'atenció rebuda de 9,7.

A la Figura 3 es presenta l'assistència a la formació prèvia a la implantació del programa segons l'enquesta de valoració, on es pot veure com quasi la meitat del professorat va assistir a la convocatòria actual. La satisfacció amb la formació rebuda un cop aplicat el programa va ser de 8,1.

Figura 3. Percentatge d'assistència del professorat a la formació sobre el programa 'Creixem Sans'. Curs 2015-16.

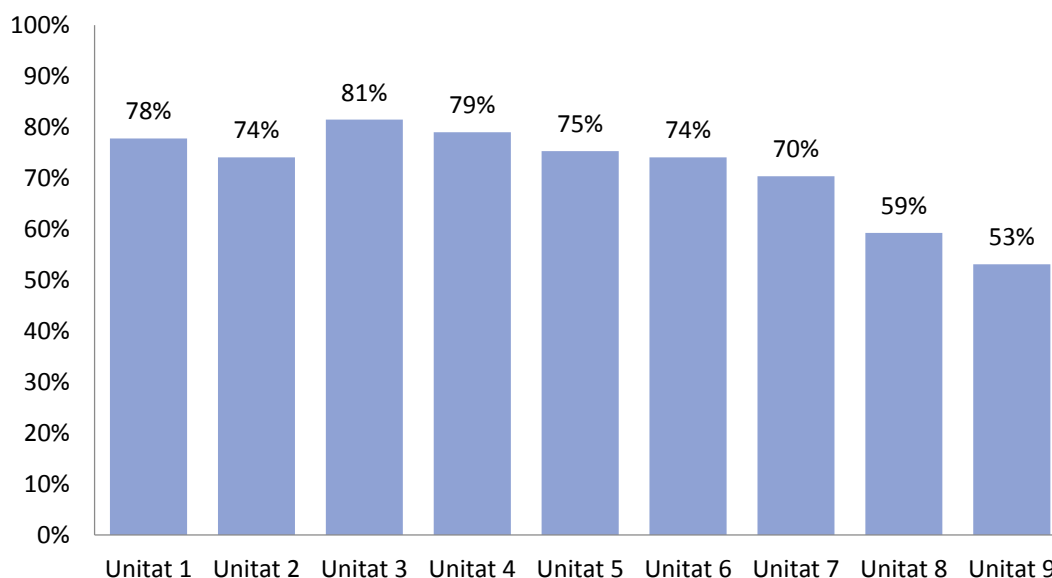

Font: Enquesta d'avaluació del programa, curs 2015-16.

2.2 Implementació

El programa 'Creixem Sans' té nou unitats dividides en tres blocs. A la Figura 4 es presenta el percentatge d'aules on es van aplicar cadascuna de les unitats que formen el programa 'Creixem Sans'. Les unitats amb compliment més baix són les del mòdul d'activitat física i descans (unitats 8 i 9 amb compliment del 59% i 53%, respectivament).

Figura 4. Percentatge d'aules on es van aplicar les diferents unitats. Programa 'Creixem Sans'. Curs 2015-16.

Font: Enquesta d'avaluació del programa, curs 2015-16.

El programa es va desenvolupar majoritàriament a l'espai de Tutoria (63%) i en segon lloc durant les hores de Ciències Naturals (10%). La mitjana de temps de dedicació dels mestres a tot el programa va ser de 10 hores.

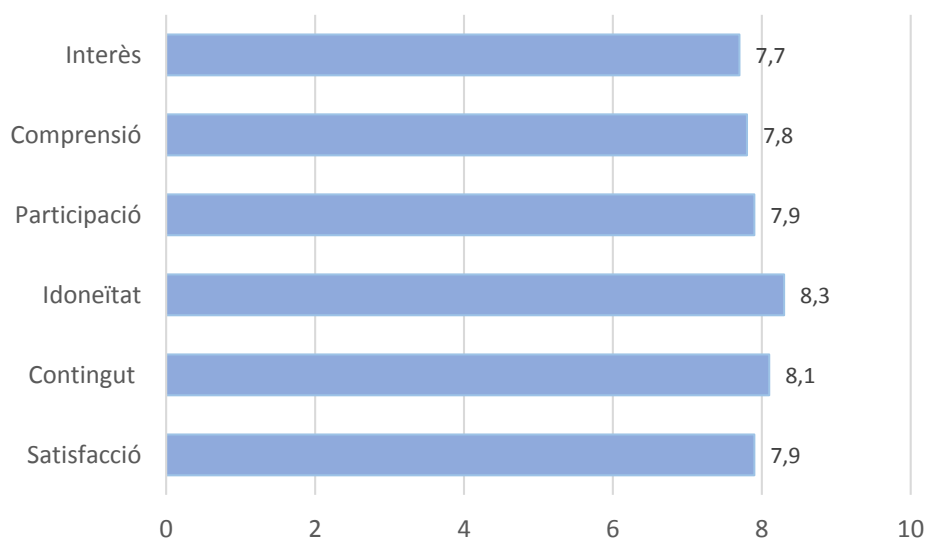
Als tallers familiars d'aquest curs van participar un total de 27 escoles a 9 districtes dels 10 existents a la ciutat. El districte de Les Corts ha estat l'únic que no ha participat. Es van fer un total de 31 tallers amb 395 assistents adults i 544 infants. De les persones adultes que van assistir al taller de famílies el 91% van valorar com bona o força bona la claredat i utilitat del taller, el 90% el troba molt o força participatiu i el 94% troba molt o força adients els materials i la dinamització de les talleristes.

2.3 Satisfacció

A la Figura 5 es poden veure les valoracions del professorat, en una escala de 0 (rebuig total) a 10 (totalment satisfactori), i globalment reben puntuacions altes. L'interès, la comprensió dels continguts per part de l'alumnat i el seu grau de participació es valoren amb puntuacions altes, a la vora del 8. Puntuacions similars a la idoneïtat del programa (en relació a l'edat de l'alumnat) i el contingut educatiu

del programa amb un 8,3 i un 8,1 respectivament. La satisfacció global pel programa va ser del 7,9. El 86% del professorat va declarar que tornaria a implementar el programa. El motiu més assenyalat per no tornar a fer-ho és que ja es treballen projectes interdisciplinaris de salut.

Figura 5. Valoració del professorat del programa 'Creixem Sans'. Curs 2015-16.

Font: Enquesta d'avaluació del programa, curs 2015-16.

2.4 Aspectes millor i pitjor valorats

A la Taula 1 i a la

Taula 2 es mostren els aspectes que més i els que menys van agradar al professorat recollits al qüestionari d'avaluació mitjançant pregunta oberta. S'han classificat en diverses categories (primera columna), s'han quantificat (segona columna) i s'ha fet la transcripció literal (tercera columna) d'alguns dels comentaris més significatius.

L'aspecte més valorat ha estat la sistematització i organització del material i les seves unitats didàctiques proposades. Seguidament, es destaca la implicació de les famílies, tant als tallers com al treball per desenvolupar a casa. També s'esmenta la idoneïtat dels continguts donada l'etapa evolutiva dels infants, així com certes activitats del programa com la de "valorar-nos".

Pel contrari els aspectes menys valorats han fet referència a l'escassa participació de les famílies i la dificultat de treballar amb elles. Pel que fa als materials hi ha hagut queixes amb factors logístics del programa com lliuraments dels materials, la manca de més activitats experimentals o de materials audiovisuals, així com la manca d'adaptacions per l'alumnat amb diversitat funcional. Per últim, destaca la falta de temps per implementar el programa.

Taula 1. Aspectes que més han agradat. Valoració dels mestres. Programa 'Creixem Sans'. Curs 2015-16.

Categoria	Nombre total de valoracions	Exemples representatius (frases textuais)
Materials i organització	32	"La seqüenciació i presentació dels diferents apartats." "El material ha estat molt entretingut per als alumnes i els hi ha agradat molt." "La presentació dels continguts i l'Edunatura, el grup classe estava molt motivat amb les activitats que proposava." "La practicitat del quadern per l'alumnat i que estava tot ben pautat, no hi havia excés d'informació." "L'adequació al currículum de primària i els dossiers són força atractius per als alumnes."
Implicació de les famílies	13	"La connexió del que fan a casa, en aquest cas a nivell d'alimentació, amb l'escola." "Que serveix per implicar les famílies a les activitats, tot demanant informació, o fent reflexionar sobre el tema." "El taller realitzat amb les famílies"
Continguts del Programa	12	"Són aspectes molt importants per treballar amb el grup (alimentació i el seu aspecte físic sobre tot)." "El tema molt apropiat per a aquest curs ja que entra en el currículum."
Unitats o activitats Concretes	3	"L'activitat de valorar-nos, amb els comentaris que cada nen va posar dels seus companys" "L'elaboració d'una piràmide alimentària amb material reciclat i la classificació dels aliments."

Font: Enquesta d'avaluació del programa, curs 2015-16

Taula 2. Aspectes que menys han agradat. Valoració dels mestres. Programa 'Creixem Sans'. Curs 2015-16

Categoria	Nombre total de valoracions	Exemples representatius (frases textuais)
Activitats familiars	17	"El dossier per als pares ja que he tingut molt poca col·laboració i a més a més era molt llarg." "Només van participar 10 famílies al taller que vau oferir. M'hagués agradat més participació i implicació dels pares." "L'apartat amb famílies i el seu quadern resulta un sobreesforç, s'ha de dosificar i prioritzar alguns continguts" "La sessió a l'aula sense la participació dels nens i nenes que els pares i mares no van poder assistir-hi."
Materials	14	"Que no es doti de material esportiu com amb sisè." "Que no ha arribat tot el material, en concret les piràmides d'alimentació." "Podria haver-hi més activitats experimentals." "El material per l'alumne de cara a l'educació especial, cal fer adaptacions per poder utilitzar, hi ha continguts que cal reduir o fer més visual."
Temps	9	"La falta de temps al haver d'aplicar-lo dins l'horari escolar." "Es fa difícil poder compaginar-ho amb totes les altres activitats i projectes que duem a terme."
Unitats o activitats concretes	5	"La piràmide alimentària, ja la vam treballar molt profundament l'any passat." "L'apartat de la digestió, donat que és un temari del curs i el grup classe ho va trobar repetitiu." "L'activitat física i descans"

Font: Enquesta d'avaluació del programa, curs 2015-16

‘Creixem més sans’

Breu descripció

‘Creixem més sans’ és un programa per millorar les actituds i habilitats en relació a l'alimentació, la nutrició, i a l'activitat física. Aquest programa s'implementa a 6è d'educació primària, idealment amb l'alumnat que hagués participat prèviament al programa ‘Creixem sans’ implementat a 4t curs d'educació primària.

Els objectius són:

- Reforçar els efectes aconseguits amb la intervenció del programa ‘Creixem sans’.
- Promoure el desenvolupament d'una intervenció preventiva amb múltiples components (individual, escolar i comunitari) referida al sobrepès i l'obesitat entre escolars d'11 a 12 anys d'edat a fi de millorar l'alimentació, augmentar l'activitat física i les hores de son, i reduir les hores passades davant d'una pantalla.

El programa consta de tres mòduls de treball: per a tutors i tutores (amb dues unitats sobre alimentació); per al professorat d'educació física (amb una unitat dedicada a l'exercici físic i lleure saludable); i per a famílies (amb un taller per millorar l'alimentació i l'exercici físic dintre de la salut familiar).

Resultats

1.Cobertura

1.1 Escoles, aules i alumnat

Al llarg del curs 2015-16 van participar 24 centres escolars, el que suposa el 7% del Centres d'Educació Primària de la ciutat de Barcelona i van participar 41 aules amb un total de 1007 alumnes, es a dir, un 8% de l'alumnat de 6è de Primària de Barcelona ciutat.

1.2 Evolució de la cobertura

Fins al curs 2014-15, el primers alumnes participants al 'Creixem sans' a 4rt de primària no van arribar a 6è de primària. De 8 inscripcions al curs 2014-15 s'ha augmentat a 41 al curs 2015-16. La intenció és incrementar aquestes xifres als propers cursos.

1.3 Distribució territorial

El nombre total d'inscripcions fa molt difícil analitzar les dades segons territori. No obstant això, es pot esmentar que els districtes on més escoles s'han inscrit van ser Ciutat Vella amb 3 centres, i Nou Barris i Sant Martí amb 6 centres cadascú. La cobertura de centres inscrits als barris prioritzats pel programa Barcelona Salut als Barris, va ser del 12% i del 6% als barris no prioritzats.

2. Valoració programa

La taxa de resposta del professorat a l'enquesta de valoració va ser del 59% (n=24), 17 escoles i un total de 607 alumnes.

2.1 Formació

La formació prèvia per habilitar i assessorar al professorat en l'aplicació del programa es va desenvolupar conjuntament amb el programa 'Creixem sans', i les dades s'han presentat globalment en el apartat d'aquell programa (veure pàgina 16).

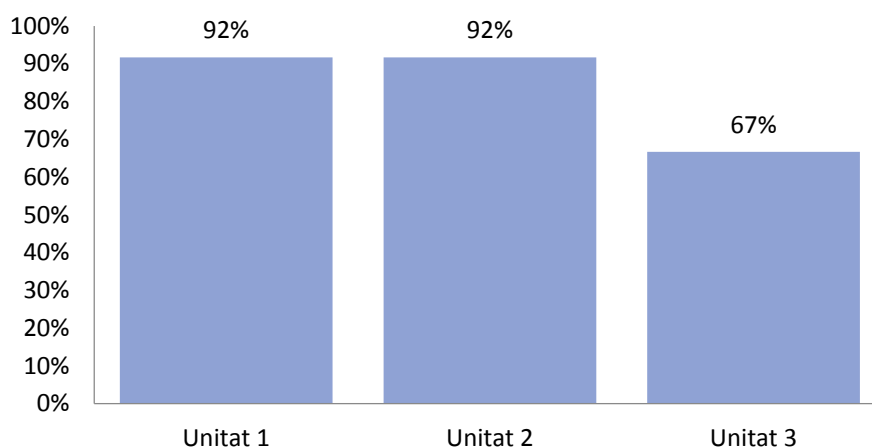
2.2 Implementació

Com es pot veure a la

Figura 6, la implementació de les unitats va ser molt alta, especialment de les dues primeres unitats, que formen el mòdul d'alimentació, mentre que la implantació del mòdul d'educació física que correspon a la unitat 3, baixa fins al 67%. El 50% del professorat participant va desenvolupar el programa durant l'espai de tutoria. La mitjana de temps de dedicació dels mestres al programa va ser de 4.8 hores,

superior doncs al temps requerit de 3 hores. El taller destinat a les famílies només és va realitzar en una escola.

Figura 6. Percentatge d'aules on es van implementar les diferents unitats. Programa 'Creixem més sans'. Curs 2015-16.

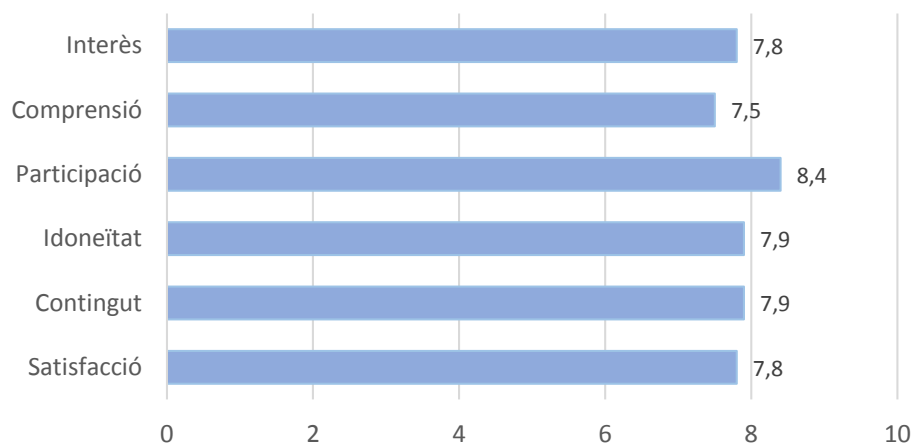

Font: Enquesta d'avaluació del programa, curs 2015-16.

2.3 Satisfacció

El professorat va valorar, en una escala de 0 a 10, molt positivament el programa amb puntuacions properes al 8. Destaca tant el grau de participació de l'alumnat amb puntuació de 8,4. La satisfacció global pel programa va ser de 7,8, el 83% del professorat va declarar que tornaria a fer el programa.

Figura 7. Valoració del professorat del programa 'Creixem més Sans'. Curs 2015-16.

2.4 Aspectes millor i pitjor valorats

Els aspectes en relació al programa que el professorat va destacar com més positius van ser la presentació dels materials, el taller amb les famílies i la possibilitat de reflexionar i conscienciar a l'alumnat sobre la importància de l'alimentació. Com a més negatiu es va destacar problemes amb la logística del taller de famílies i la falta de participació d'aquestes, així com algunes activitats concretes com el recompte de racions que es troba massa complicat i llarg.

Breu descripció

El 'Pase. bcn' és un programa de prevenció del consum de substàncies addictives, centrat en el tabac i alcohol, indicat per escolars de 1r curs d'ESO.

Els objectius generals d'aquest programa són:

- Reduir la freqüència del tabaquisme, de les persones fumadores habituals.
- Evitar el consum abusiu de begudes alcohòliques.
- Reforçar les actituds contràries al consum de substàncies addictives.

Consta de set sessions a l'aula impartides en una hora aproximadament cadascuna. Encara que la venda de tabac i alcohol és prohibida a menors, aquestes dues substàncies addictives són les més consumides en aquesta etapa de la vida i també, en general, per part de tota la societat.

Resultats

1.Cobertura

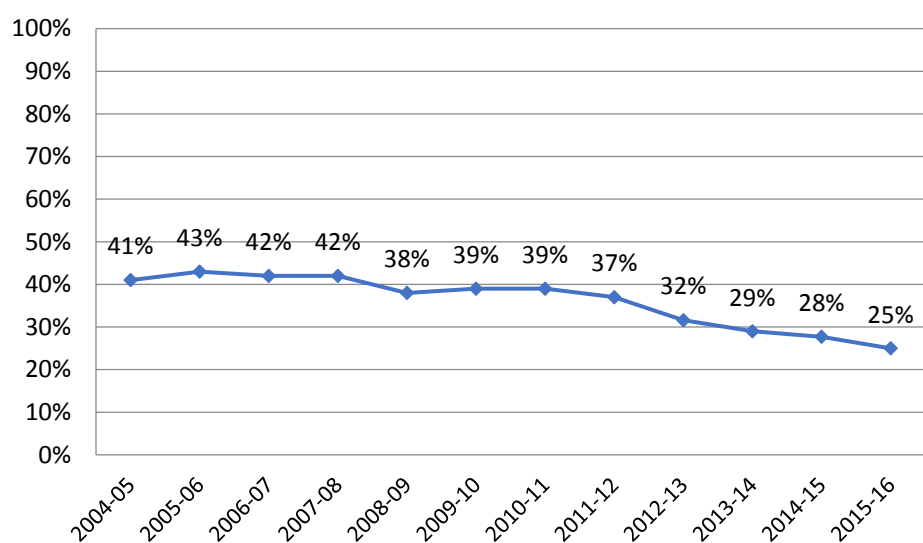
1.1 Escoles, aules i alumnat

Al llarg del curs 2015-16 van participar al programa 'Pase.bcn' 53 centres escolars que representen el 24% dels centres d'ESO que hi ha a la ciutat de Barcelona. La intervenció va arribar a 3.256 escolars, que suposen el 25% dels alumnes de 1r curs d' ESO de la ciutat.

1.2 Evolució de la cobertura

A la Figura 8 s'il·lustra l'evolució de la cobertura al llarg dels últims anys que ha anat disminuint, continuant una lleu tendència descendent originada l'any 2008-09, indicant una pèrdua d'adherència dels centres.

Figura 8. Evolució del percentatge d'alumnat de primer d' ESO que participa al programa 'Pase.bcn'

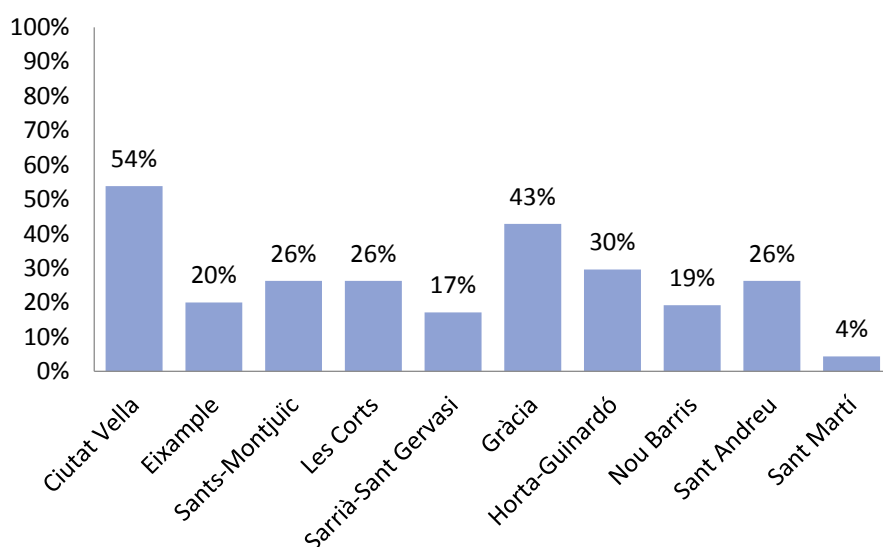

Font: Registre d'inscripcions a programes

1.3 Distribució territorial

La participació en el programa depenent del districte a la ciutat, oscil·la entre un 4% que es va donar a Sant Martí, fins el 54 % en el districte de Ciutat Vella (Figura 9).

Figura 9. Distribució del percentatge de centres inscrits al programa 'Pase.bcn' segons districtes. Curs 2015-16.

Font: Registre d'inscripcions a programes, curs 2015-16.

Per barris, 13 dels centres escolars que pertanyen als barris prioritzats pel Programa Barcelona Salut als Barris, es van inscriure al programa, el que suposa el 30% dels centres d'aquests barris, mentre que als barris no prioritzats es van inscriure 40 centres (22%).

2. Valoració programa

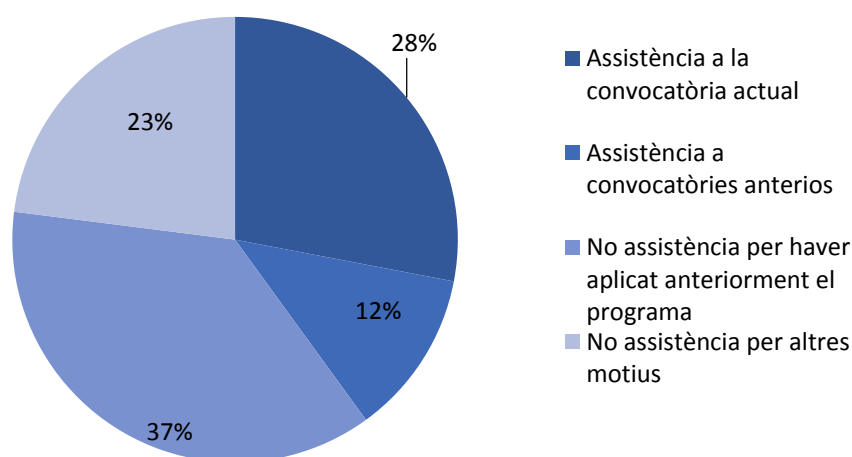
Les valoracions provenen de les 83 enquestes fetes pel professorat que ha implementat el programa (71% de l'inscrit) i van treballar amb 2.354 alumnes en 43 centres educatius.

2.1 Formació

La formació prèvia es va impartir el mes de novembre de 2015, i va consistir en un taller de formació del qual se'n van fer dues edicions en les què van participar 15 docents. El 100% del professorat considera la formació molt o força interessant, molt o força útil, molt o força pràctica i molt o força clara. En una escala del 0 al 10 la puntuació mitjana de satisfacció global amb els tallers va ser de 8,9.

Un 60% del professorat que va emplenar l'enquesta de valoració no va assistir a la formació prèvia a l'aplicació del programa ni en aquest curs ni en cursos anteriors (Figura 10). Si bé un 37% del professorat ja havia aplicat anteriorment el programa, es recomana fer la formació al menys cada 3 anys. La satisfacció amb la formació rebuda (un cop aplicat el programa) va rebre una puntuació mitjana de 7,2.

Figura 10. Percentatge d'assistència del professorat a la formació sobre el programa 'Pase.bcn'. Curs 2015-16

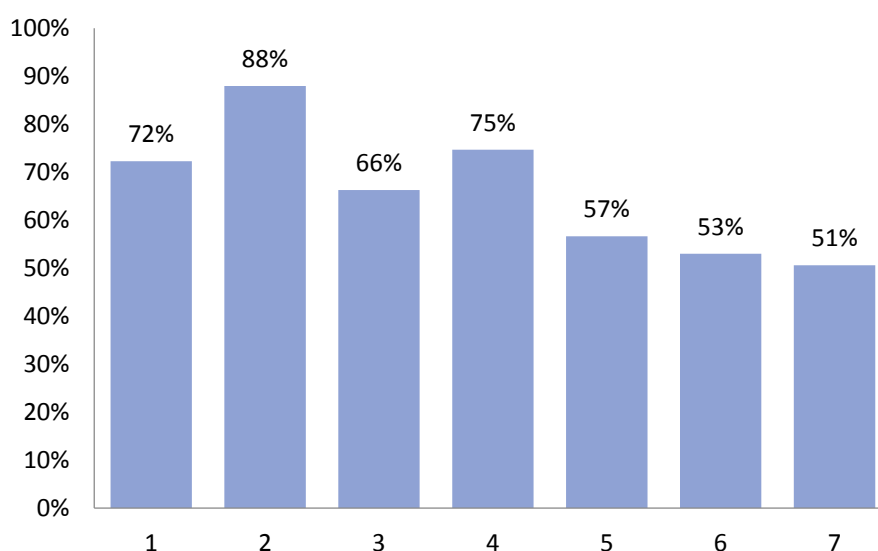
Font: Enquesta d'avaluació del programa, curs 2015-16.

2.2 Implementació

A la Figura 11 es presenta el percentatge d'aules on es van aplicar les unitats que formen el programa 'Pase.bcn'. De les set unitats a realitzar amb l'alumnat, si es plantegen problemes de temps, se aconsella prescindir de la unitat 5. En un 29 % de les aules es van fer les set unitats i un 2% més va poder fer totes menys la 5. Un 41% del professorat va declarar no haver pogut treballar tot el que estava planificat en el programa; mencionant la manca de temps com a motiu principal. Un any més, les unitats que menys es treballen són la 3 (identificació de situacions de pressió social i publicitat), la 5 (prevalença i conseqüències del tabaquisme), la 6 (desenvolupament d'habilitats per a no cedir a la pressió de grup) i la 7

(clarificació de valors propis, actituds i expectatives amb relació a les substàncies addictives). Tot i que la unitat 6 s'orienta com a essencial durant la formació al professorat, és una de les menys treballades.

Figura 11. Percentatge d'aules on es van aplicar les diferents unitats. Programa 'Pase.bcn'. Curs 2015-16.

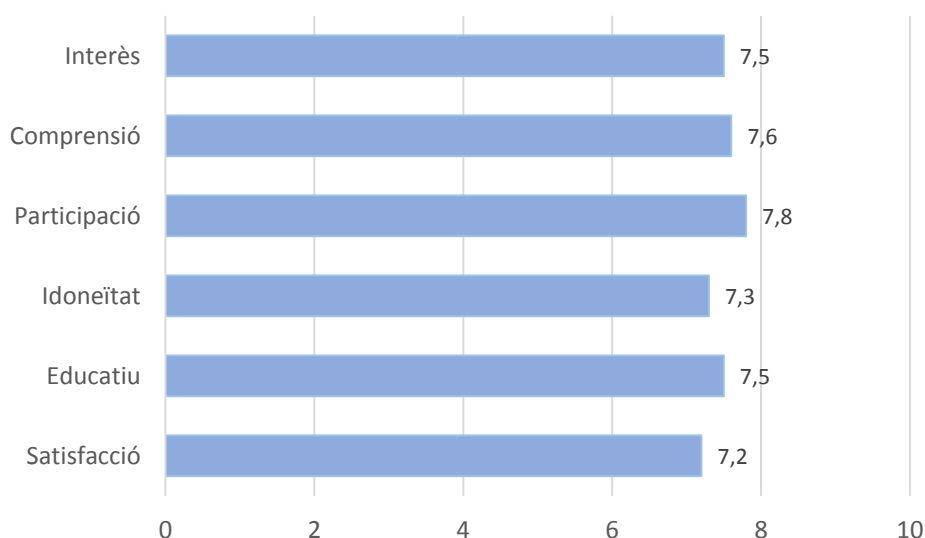
Font: Enquesta d'avaluació del programa, curs 2015-16.

Tot i que es recomana de forma general aplicar el programa a 1r curs d' ESO, també es va aplicar a tres grups de 2n curs d'ESO. El 55% del professorat participant va desenvolupar el programa durant l'espai de tutoria. La mitjana de temps de dedicació al programa per part del professorat va ser de 6,8 hores, sent 7 les mínimes requerides.

2.3 Satisfacció

Les valoracions del professorat, en una escala de 0 (rebuig total) a 10 (totalment satisfactori), van ser per sobre del 7 destacant el grau de participació de l'alumnat amb un 7,8 (Figura 12). La satisfacció global pel programa va rebre una puntuació mitjana 7,2. El 83% del professorat va declarar que tornaria a implementar el programa. Els motius més senyalats per no tornar a fer-ho són 'continguts i materials no adequats per l'edat' i 'està allunyat dels interessos de l'alumnat'.

Figura 12. Valoració del professorat del programa 'Pase.bcn'. Curs 2015-16.

Font: Enquesta d'avaluació del programa, curs 2015-16.

2.4 Aspectes millor i pitjor valorats

A la Taula 3 i a la Taula 4 es mostren els aspectes que més i els que menys van agradar al professorat, recollits a l'enquesta mitjançant preguntes obertes. S'han classificat en diferents categories tots els comentaris del professorat (primera columna), s'ha comptabilitzat el nombre total de comentaris corresponents a cada categoria (segona columna) i s'ha fet la transcripció literal d'alguns dels comentaris més significatius i que representen l'opinió més freqüentment manifestada pel professorat (tercera columna).

Pel que fa als aspectes que més han agradat s'han dividit en quatre categories que són les següents: estructura i contingut, participació de l'alumnat, materials audiovisuals i rol-playing.

D'altra banda, els aspectes que menys han agradat s'han dividit en cinc categories que són les següents: densitat i extensió del programa, la idoneïtat del grup de l'alumnat, la Unitat 2 "Informativa", materials audiovisuals, i per últim falta actualització del programa.

Cal destacar que el més valorat ha estat la guia didàctica i el material de l'alumnat, amb activitats qualificades com ben preparades, adequades i variades.

Seguidament, es destaca com a positiu la promoció de la participació de l'alumnat; considerada el punt de partida per fomentar el necessari debat i reflexió que permet aclarir dubtes i compartir experiències.

Pel contrari els aspectes menys valorats han fet referència als continguts massa densos i extensos, així com la idoneïtat de implementar el programa a edats més avançades. D'altra banda destaca la necessitat de millora de la part audiovisual e informàtica del programa. Per últim, respecte a la falta d'actualització del programa, cal esmentar que aquest any s'ha fet una petita actualització del material com l'eliminació de les activitats d'entorn que havien quedat desfasades amb la normativa actual antitabac.

Taula 3. Aspectes que més han agradat. Valoració del professorat. Programa 'Pase.bcn'. Curs 2015-16.

Categoria	Nombre total de comentaris	Exemples representatius (frases textuais)
Estructura i contingut	22	"Les activitats s'adapten a les expectatives que tens dipositades en el programa, s'adeqüen bé a l'alumnat, són entenedores." "Els materials estan molt ben preparats i ha despertat en els alumnes més interès del que em pensava." "La varietat d'activitats. Tot i que la gran majoria encara no en són consumidors la manera de plantejar el tema és molt proper i ajuda a fer prevenció."
Participació de l'alumnat	12	"La participació dels alumnes a classe. Han estat motivats i m'ha servit per conèixer més les seves opinions i personalitat." "La participació de l'alumnat i la reflexió que han fet dels fumadors que tenen a la seva família." "La predisposició de molts alumnes a participar donat els temes tractats i el fet de treballar en grups moltes activitats."
Materials audiovisuals	6	"Els vídeos que hi ha enllaçats en el programa, ja que als alumnes és el que els va cridar més l'atenció i el que van comentar i analitzar amb més interès." "Vídeos que puguin veure propers als alumnes."
Rol playing	7	"Plantejar rol-playing és força encertat, els alumnes es mostren motivats per participar." "M'han agradat molt les situacions de rolplaying entre els alumnes, on es podien veure a si mateixos davant una situació de risc, aconsellant-se entre ells sobre com evitar-la."

Font: Enquesta d'avaluació del programa, curs 2015-16.

Taula 4. Aspectes que menys han agradat. Valoració del professorat. Programa 'Pase.bcn'. Curs 2015-16

Categoria	Nombre total de comentaris	Exemples representatius (frases textuais)
Densitat i extensió	19	"El dossier, de vegades no l'hem seguit ja que ho trobaven pesat." "Hi ha temes molt teòrics i són feixucs de portar a terme." "La densitat del continguts teòrics. No apareix cap adaptació pels alumnes amb dificultats de comprensió lectora." "Crec que s'hauria de centrar només en el tabac, obviant les altres drogues." "Potser és una mica massa extens."
Idoneïtat del grup d'alumnat	10	"Creiem que seria més adequat en cursos posteriors." "Alguns continguts haurien d'adaptar-se a les edats dels alumnes." "És un missatge que ja han escoltat molt abans."
Unitat 2 "Informativa"	7	"La segona activitat. El tema és molt interessant però la manera de plantejar-la s'ha fet molt llarga." "La unitat 2 s'ha fet la més pesada de realitzar." "La part de fer recerca a internet ha estat molt avorrida i realment crec que no ha estat útil ja que s'han limitat a copiar i vomitar el que havien escrit sense fer l'esforç d'entendre."
Materials audiovisuals	12	"Em sembla que hi ha mancança de recursos audiovisuals." "Incorporaria més vídeos i testimonis."
Falta actualització	4	"Alguns links del dossier no són vàlids." "Algunes parts ja estan desfasades pel canvi de la llei del tabac."

Font: Enquesta d'avaluació del programa, curs 2015-16

‘Classe sense fum’

Breu descripció

El ‘Classe sense fum’ (CSF) és un programa de prevenció del tabaquisme indicat per escolars de 1r i 2n d’ESO que complementa i reforça al programa ‘Pase.bcn’. El seu objectiu és que l’alumnat no comenci a fumar, i retardar l’inici del consum de tabac. L’alumnat i professorat d’una classe es comprometen a estar sense fumar durant el present curs, per un període no inferior a sis mesos. El compromís implica:

- Mantenir la decisió de no fumar fins al final del concurs.
- Elaborar un eslògan/vídeo sobre la prevenció del tabaquisme que els identifiqui com a grup, que consistirà en una activitat gràfica que animi la gent jove a no fumar.

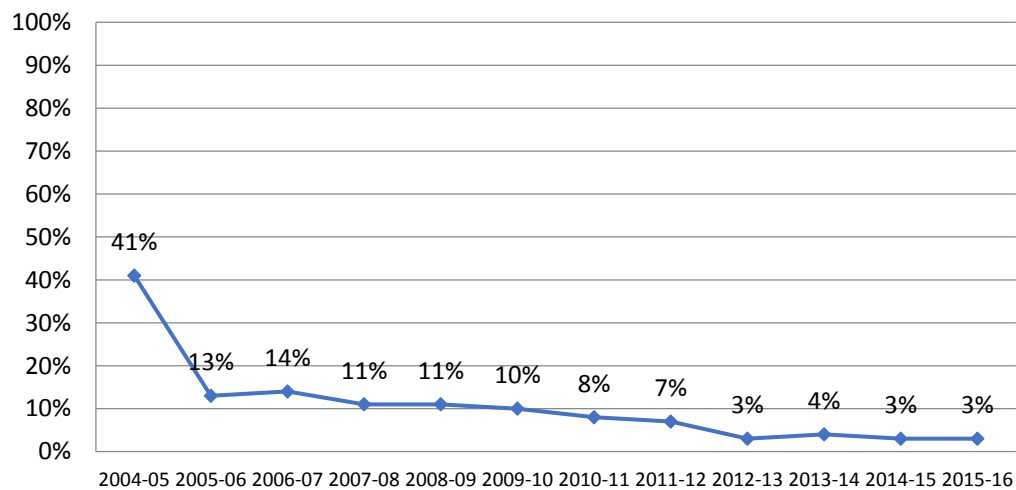
L’alumnat signa el seu compromís i n’informen a les seves famílies. La competició es basa en la responsabilitat i confiança mútues. Aquesta decisió la reforça la persona educadora a l’aula, de manera regular, amb debats sobre el tema del tabac. Totes les aules que estiguin sense fumar durant el concurs i hagin elaborat l’eslògan entren en un sorteig que organitza el Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya, en el què col·labora l’ASPB. Es premia la classe amb el millor eslògan/vídeo d’entre tots les participants. S’ofereix una carpeta amb les bases del concurs i impresos de seguiment, i un material de suport per al professorat. Hi ha premis com incentius. Es lliura un diploma acreditatiu de la participació a cada escola.

El concurs va iniciar-se a 19 països europeus, coordinats per l’ITF-Nord de Kiel (Alemanya) (Smoke-free Class Competition). A Espanya, a més de Catalunya, van participar altres sis Comunitats Autònomes, una província i tres ciutats (Clase sin Humo). L’avaluació de la competició des de l’any 1997 va demostrar la seva efectivitat per prevenir l’inici del tabaquisme. Actualment el programa continua implantat a diferents països europeus.

Resultats

Al llarg del curs 2015-16 van participar al programa 'Classe sense fum' sis centres escolars (2% dels centres de primer curs d'ESO de la ciutat) amb 12 aules. La intervenció va arribar a 380 escolars (3% dels alumnes de primer curs d'ESO de la ciutat). El programa té una tendència a la baixa, de manera que ha passat de tenir una cobertura del 13% d'alumnes de l'ESO al 3% (Figura 13).

Figura 13. Evolució del percentatge d'alumnes de primer d'ESO que participen al programa 'Classe sense fum'

Font: Registre d'inscripcions a programes, curs 2015-16.

‘CANVIS’

Breu descripció

El ‘CANVIS’ és un programa de promoció d’hàbits alimentaris i activitat física més saludables per a adolescents de 2n curs d’ESO.

Els objectius d’aquest programa són:

- Promoure comportaments més sans en relació a l’alimentació mitjançant la millora de les actituds, els coneixements i les intencions, així com la facilitació de recursos a l’entorn.
- Desenvolupar una valoració més positiva del propi cos i la pròpia personalitat en el període de canvis que es produeixen a l’adolescència.
- Promoure comportaments més sans en relació a l’activitat física mitjançant la millora de les actituds, el coneixements i les intencions, així com la facilitació de recursos a l’entorn.

Consta de vuit sessions, cadascuna d’uns 50 minuts mínim, i es pot desenvolupar en unes 8-10 hores lectives.

Resultats

1.Cobertura

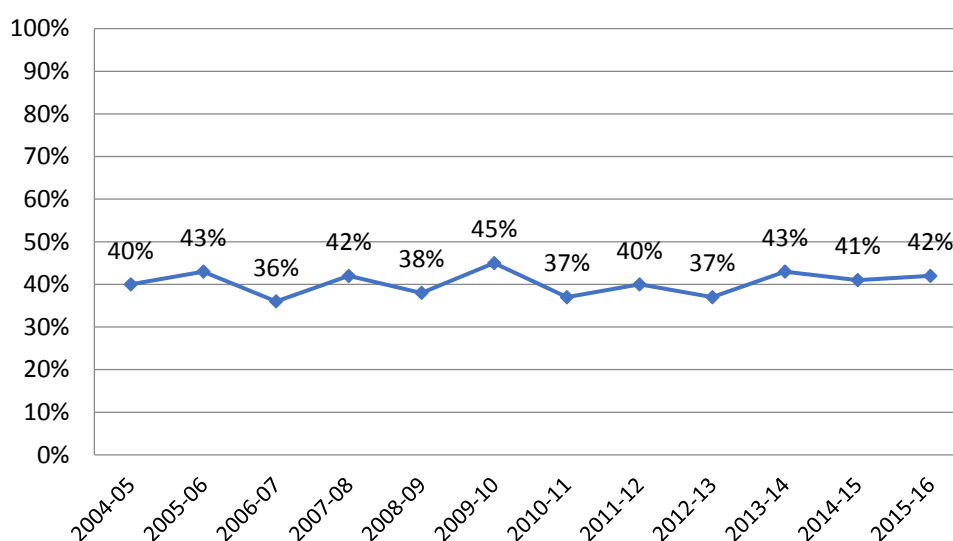
1.1 Escoles, aules i alumnat

Durant el curs 2015-16 van participar al programa ‘CANVIS’ 80 centres escolars (36% dels centres d’ESO de la ciutat de Barcelona) en 216 aules. La intervenció va arribar a 5.532 alumnes (42% de l’alumnat de 2n curs d’ESO).

1.2 Evolució de la cobertura

A la Figura 14 s’observa l’evolució de la cobertura al llarg dels últims anys, destacant una tendència estable al voltant del 40% de l’alumnat de 2n d’ESO de la ciutat de Barcelona, sent la cobertura més alta de tots els programes.

Figura 14. Evolució del percentatge d'alumnes de segon d'ESO que participen al programa 'CANVIS'.

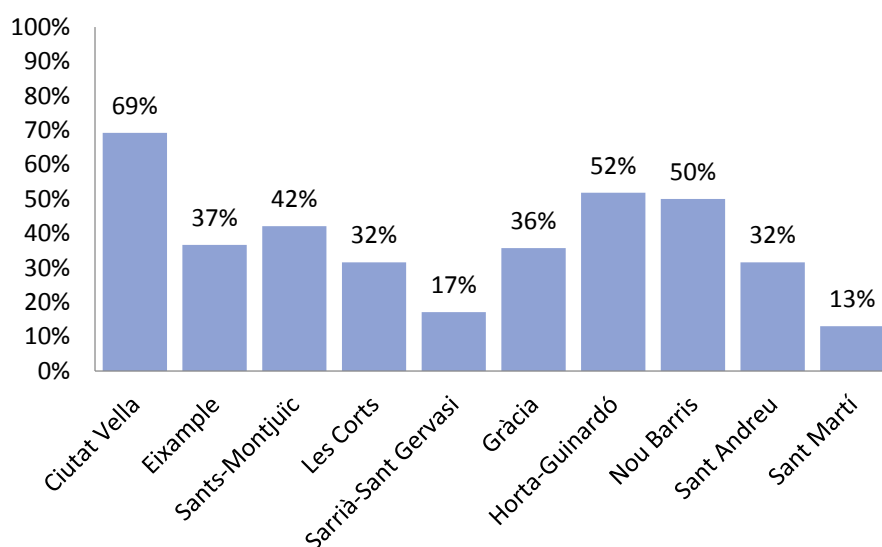

Font: Registre d'inscripcions a programes

1.3 Distribució territorial

La distribució territorial de la cobertura de les escoles, com es mostra a la Figura 15, va ser desigual amb un rang que oscil·lava entre el 13% a Sant Martí al 69% de Ciutat Vella. Per barris, 20 centres escolars del barri prioritzats pel Programa Barcelona Salut als Barris es van inscriure al programa 'CANVIS', el que suposa una cobertura del 47%, front al 33% del barri no prioritzats, on un total de 60 centres es van inscriure.

Figura 15. Distribució del percentatge de centres inscrits al programa 'CANVIS' segons districtes. Curs 2015-16.

Font: Registre d'inscripcions a programes, curs 2015-16.

2. Valoració programa

La taxa de resposta del professorat a l'enquesta de valoració va ser del 74% (n=160). Aquest professorat va treballar amb 4.138 alumnes en 160 aules de 74 centres escolars.

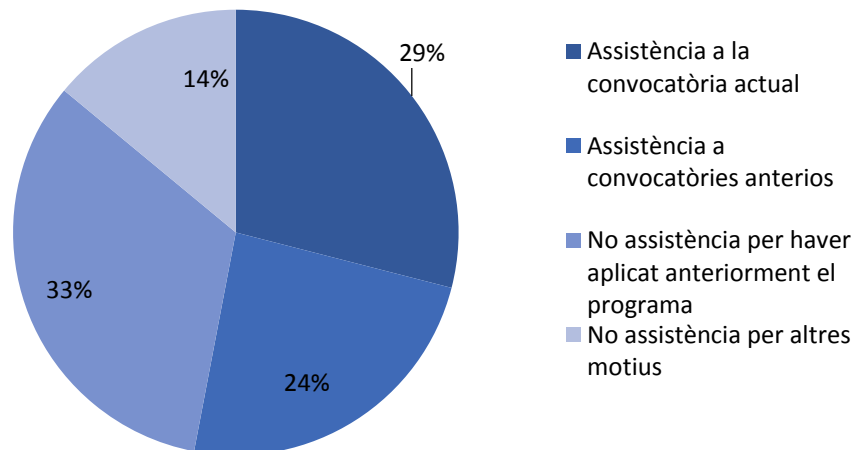
2.1 Formació

La formació prèvia es va impartir al mes de novembre de 2015, consistint en un taller de formació del qual se'n van fer tres edicions i van assistir 38 docents. El 75% del professorat assistent va trobar els tallers molt o força interessants, el 70% molt o força útils, el 70% molt o força pràctics i el 90% molt o força clars. En una escala del 0 al 10 la puntuació mitjana de satisfacció global amb els tallers va ser de 7,9.

Com podem veure a la Figura 16, un 53% del professorat afirmava haver assistit a la formació realitzada prèviament a l'inici del programa en aquest curs o anteriors. Destaca que 14% no va tenir cap tipus de formació ni experiència prèvia a la

implementació del programa. La satisfacció amb la formació rebuda un cop aplicat el programa va ser de 7,5.

Figura 16. Percentatge d'assistència del professorat a la formació sobre el programa 'CANVIS'. Curs 2015-16.

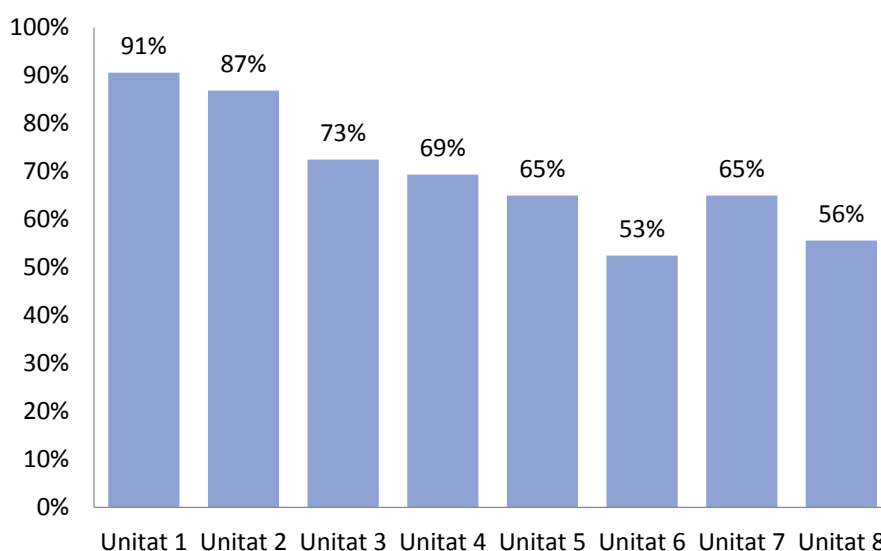
Font: Enquesta d'avaluació del programa, curs 2015-16

2.2 Implementació

A la Figura 18 es representa el percentatge d'aules on es van aplicar les diferents unitats. Aquesta proporció disminueix gradualment a mesura que avança el número de la unitat. Les unitats que menys es treballen són la 6 (analitzar i discutir el "diari dietètic" i el "diari d'activitat física") i la 8 (anàlisi i discussió d'anuncis publicitaris).

Figura 17. Percentatge d'aules on es van aplicar les diferents unitats. Programa 'CANVIS'.

Curs 2015-16.

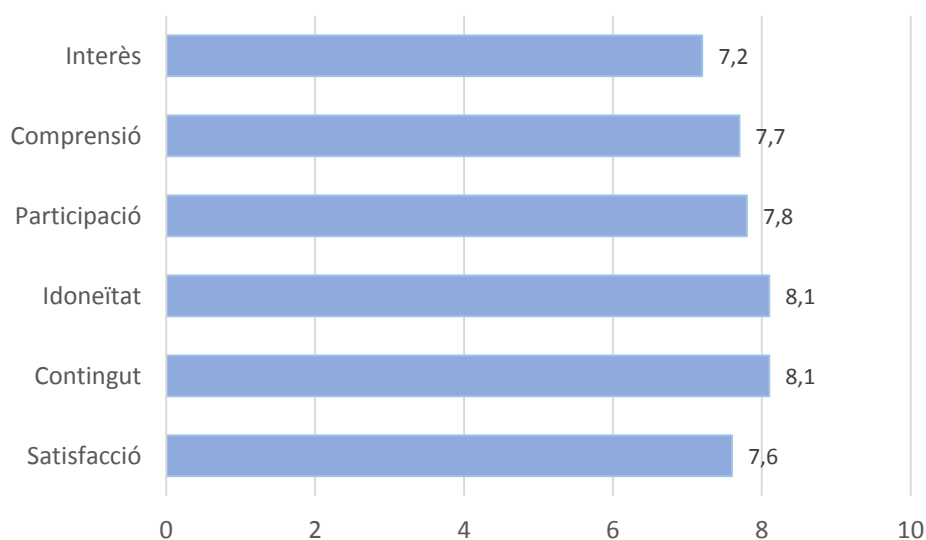
Font: Enquesta d'avaluació del programa, curs 2015-16

Tot i que es recomana de forma general aplicar el programa a 2n curs d'ESO, un 18% dels centres el va aplicar a 1r d'ESO, i dos centres (1%) el van aplicar a 3r curs d'ESO. El 56% del professorat participant va desenvolupar el programa durant l'espai de Tutoria i un 9% a Ciències naturals. La mitjana de temps de dedicació del professorat al programa va ser de 7,4 hores, sent 8 hores la dedicació mínima recomanada.

2.3 Satisfacció

Globalment, tant la percepció del professorat respecte a l'acceptació de les activitats per part de l'alumnat, com les valoracions vers els continguts del programa, van rebre bones puntuacions (Figura 18). En una escala de 0 (rebuig total) a 10 (totalment satisfactori), l'interès va rebre la puntuació més baixa amb una mitjana de 7,2, mentre la idoneïtat del programa (amb relació a l'edat de l'alumnat) i el contingut educatiu del programa van obtenir les millors valoracions, ambdós amb un 8,1 de puntuació mitjana. El 95% del professorat tornaria a implementar el programa.

Figura 18. Valoració del professorat del programa 'CANVIS'. Curs 2015-16.

Font: Enquesta d'avaluació del programa, curs 2015-16

2.4 Aspectes millor i pitjor valorats

A la Taula 5 i la Taula 6 es mostren els aspectes que més i els que menys van agradar al professorat. S'han classificat en diferents categories tots els comentaris del professorat (primera columna), s'ha comptabilitzat el nombre total de comentaris corresponents a cada categoria (segona columna) i s'ha fet la transcripció literal d'alguns dels comentaris més significatius i que representen l'opinió més freqüentment manifestada pel professorat (tercera columna).

Pel que respecta als aspectes que més han agradat, s'han dividit en quatre categories, que són les següents: adequació dels continguts en relació a l'edat de l'alumnat, unitats concretes que han generat més interès i més satisfactòries, la reflexió i participació de l'alumnat i per últim, els materials proporcionats per part de l'ASPB.

Per altra banda, els aspectes que menys han agradat també s'han ordenat en quatre categories: orientació del temes i activitats; la falta d'actualització del material i manca de material audiovisual; la manca de temps per dur a terme el programa.

Respecte a les unitats concretes que han estat assenyalades com el que més ha agradat, si bé s'han classificat en una mateixa categoria, les respostes han sigut molt heterogènies i totes les unitats han sigut esmentades per igual. Cal destacar la idoneïtat dels continguts treballats per la seva rellevància e interès, així com la possibilitat de tenir un espai on reflexionar conjuntament i obertament envers aquests temes.

Pel contrari els aspectes menys valorats han fet referència a la densitat d'algunes parts, així com a la millora i actualització del recurs i la manca de recursos audiovisuals.

Taula 5. Aspectes que més han agradat. Valoració del professorat. Programa 'CANVIS'. Curs 2015-16.

Categoria	Nombre total de comentaris	Exemples representatius (frases textuais)
Adequació dels continguts	29	“Exemples que han posat adients a l'edat, és molt visual. Les activitats són curtes i ben plantejades”. “La possibilitat de treballar ordenadament temes importants en aquesta franja d'edat.” “La idoneïtat dels temes treballats en relació als interessos dels alumnes i la seva edat”
Unitats concretes	54	“Tota la part de l'alimentació i la influència de la publicitat” “El treball de l'alimentació, de la publicitat i la valoració personal” “Les unitats de canvis físics, psíquics i socials a l'adolescència.”
Reflexió/participació de l'alumnat	21	“El fet de poder parlar amb alumnes sobre alguns dels problemes que es troben i es reflexin en el programa. Ells se'n donen compte i intenten buscar-hi solució.” “La possibilitat que els alumnes poguessin participar obertament a classe i parlar de temes que els interessin” “Incita als alumnes a reflexionar sobre temes actuals i que els poden afectar d'a prop.”
Materials proporcionats	8	“Els quaderns dels alumnes són atractius.” “Material de suport vídeos” “El material està molt ben desenvolupat, i ben temporalitzat.”

Font: Enquesta d'avaluació del programa, curs 2015-16.

Taula 6. Aspectes que menys han agradat. Valoració del professorat. Programa 'CANVIS'. Curs 2015-16.

Categoria	Nombre total de comentaris	Exemples representatius (frases textuais)
Orientació dels temes i activitats	48	"A la part de nutrició, era una mica massa dens i a vegades els ha costat seguir els conceptes" "Crec que hauria d'aparèixer més informació sobre els canvis a nivell sexual." "La unitat de nutrició. No els motiva gaire i moltes de les coses ja las saben de cursos anteriors." "Les activitats massa teòriques." "Que tenia a classe un noi amb anorèxia i algun tema era difícil de tractar perquè parla de calories i obesitat"
Falta d'actualització del material/ manca de material audiovisual	32	"Material poc actual, poc suport audiovisual que és el que millor entra als alumnes. He hagut de buscar massa materials més engrescadors." "El que menys m'ha agradat és que no hi hagués vídeos explicatius de les unitats del dossier. Els alumnes agraeixen veure en un vídeo els conceptes més tècnics de l'alimentació." "La part de publicitat s'hauria d'actualitzar els anuncis que hi ha." "El material s'hauria de renovar"
Idoneïtat del grup d'alumnat	14	"Els alumnes s'han queixat de que certs temes els tracten com si fossin nens més petits del que són. No m'ha agradat que aquesta pugui ser la seva sensació." "Tenia alumnes més joves i els continguts del dossier els he tingut que adaptar força a les necessitats." "Costa obrir-se en aquesta edat en temes de gènere."
Manca de temps per dur a terme el programa	15	"M'he deixat algunes qüestions per manca de temps" "Trobo que és massa llarg. penso que podria allargar-se durant dos cursos. Al cap i a la fi, els canvis que viuen els alumnes no s'acaben en un any."

Font: Enquesta d'avaluació del programa, curs 2015-16.

‘Sobre canyes i petes’

Breu descripció

Es tracta d'un programa de prevenció del consum d'alcohol i cànnabis adreçat a joves de 3r curs d'ESO.

L'objectiu general d'aquest programa és:

- Orientar mitjançant una reflexió sobre la problemàtica pròpia de l'edat de l'alumnat, la conducta en relació a diverses situacions conflictives, algunes de les quals tenen relació amb el consum de drogues.

Consta de cinc sessions cadascuna de 1-2 hores, aproximadament, per tant es pot desenvolupar en 5-10 hores.

Resultats

1.Cobertura

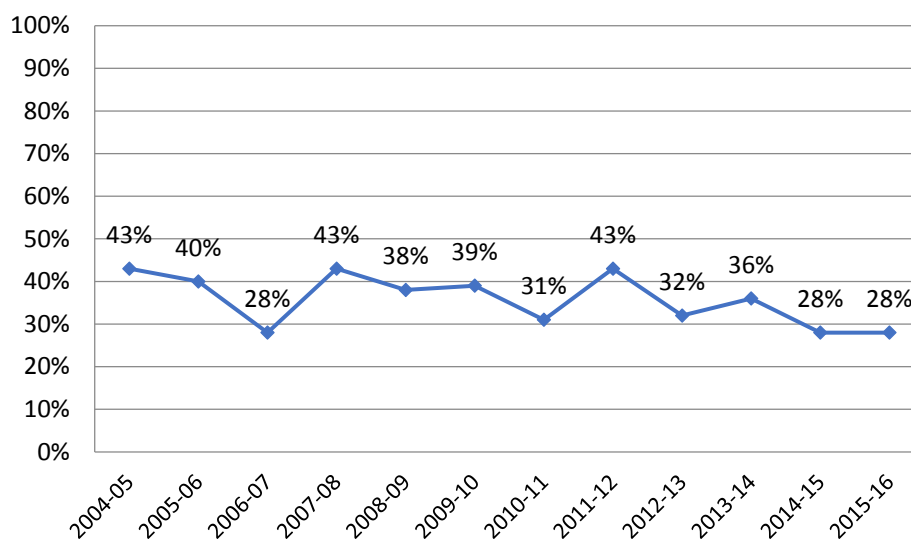
1.1 Escoles, aules i alumnat

Durant el curs 2015-16 van participar 141 aules de 60 centres escolars (27% dels centres d'ESO de Barcelona) i la intervenció va arribar a 3.741 escolars (28 % de l'alumnat de 3r curs d'ESO de Barcelona).

1.2 Evolució de la cobertura

Si bé la cobertura de l'alumnat és similar a la del curs anterior, aquests dos últims cursos els percentatges han disminuït fins al 28%. No obstant això, com es pot observar a la Figura 19, les cobertures d'aquest programa són molt fluctuants, i aquestes xifres ja s'havien observat al curs 2006-07.

Figura 19. Evolució del percentatge d'alumnes de tercer d' ESO que participen al programa 'Sobre canyes i petes'.

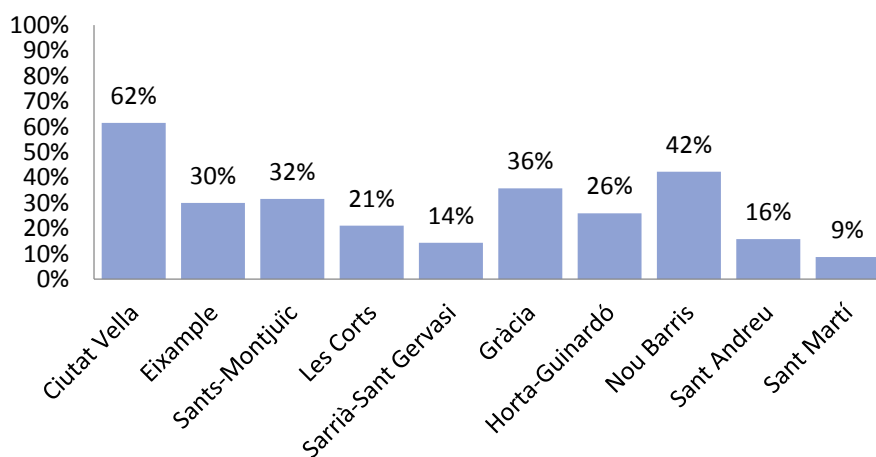

Font: Registre d'inscripcions a programes

1.3 Distribució territorial

La participació en el programa va ser depenent del districte a la ciutat, com en altres programes, Ciutat Vella va tenir la major cobertura (62%) i Sant Martí la més baixa (9%) (Figura 20).

Figura 20. Distribució del percentatge de centres inscrits al programa 'Sobre canyes i petes' segons districtes. Curs 2015-16.

Font: Registre d'inscripcions a programes, curs 2015-16

Per barris, 17 centres escolars del barris prioritzats per Programa Barcelona Salut als Barris es van inscriure al programa 'Sobre canyes i petes', el que suposa una cobertura del 40%, front al 24% del barris no prioritzats, on un total de 43 centres es van inscriure.

2. Valoració programa

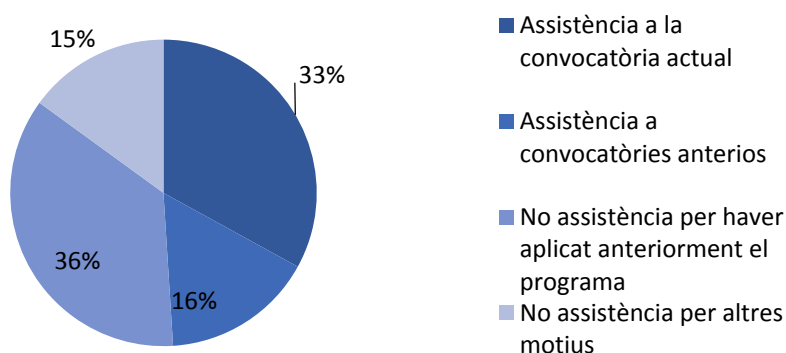
La taxa de resposta del professorat a l'enquesta de valoració va ser de 74% (n=104). El professorat ha treballat amb 2.800 alumnes, en 50 centres escolars.

2.1 Formació

La formació prèvia es va impartir entre els mesos de novembre de 2015, consistint en un taller de formació del qual se'n van fer dues edicions i van participar 22 docents. El 90% del professorat va trobar els tallers molt o força interessants, útils i clars, i el 86% molt o força pràctics. En una escala del 0 al 10 la puntuació mitjana de satisfacció global dels tallers va ser de 7,6.

Com veiem a la Figura 21, segons l'enquesta de valoració, quasi la meitat del professorat va assistir a la formació realitzada prèviament a l'inici del programa aquest curs o anteriors. Si bé, com s'ha mostrat en altres programes un 15% mai s'ha format ni ha tingut experiència prèvia en la implementació del programa. La satisfacció amb la formació rebuda un cop aplicat el programa va ser de 7.

Figura 21. Percentatge d'assistència del professorat a la formació sobre el programa 'Sobre canyes i petes'. Curs 2015-16.

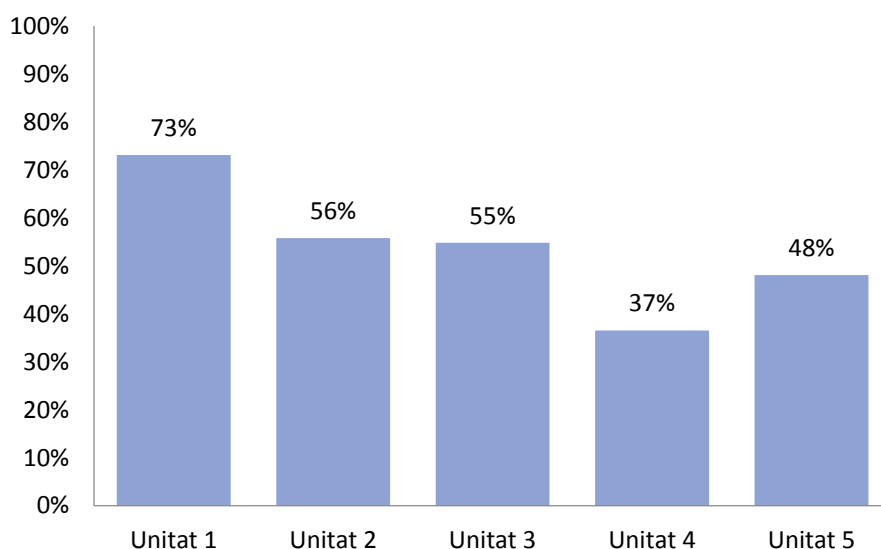

Font: Enquesta d'avaluació del programa, curs 2015-16.

2.2 Implementació

A la Figura 22 es representa el percentatge d'aules on es van aplicar les diferents unitats. S'observa com el compliment de les unitats va disminuint conforme va avançant el programa i destaca el baix compliment de l'activitat 4 on es fa un role playing específic amb situacions de consum d'alcohol i cànnabis.

Figura 22. Percentatge d'aules on es van aplicar les diferents unitats. Programa 'Sobre canyes i petes'. Curs 2015-16.

Font: Enquesta d'avaluació del programa, curs 2015-16.

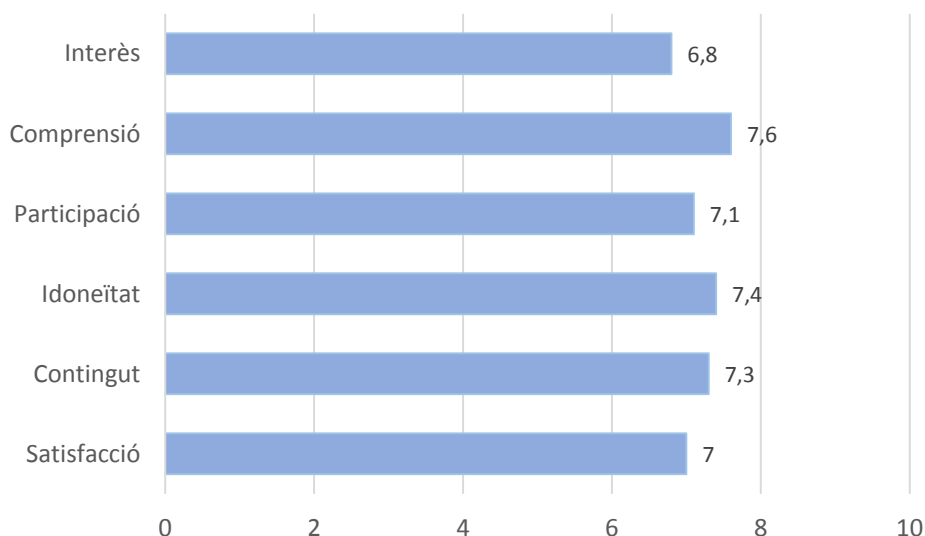
Tot i que es recomana de forma general aplicar el programa a 3r curs d'ESO, un 8% de les aules eren de 2n d'ESO i 3 aules (3%) a 4r d'ESO. El 67% del professorat va desenvolupar el programa durant l'espai de Tutoria. La mitjana de temps de dedicació del professorat al programa va ser de 3,8 hores, sent 5 hores el mínim recomanat.

2.3 Satisfacció

Las valoracions del professorat respecte al programa, en una escala de 0 (rebuig total) a 10 (totalment satisfactori), van estar al voltant del 7 (Figura 23). L'interès va rebre la puntuació menor amb una mitjana de 6,8 i per contra la comprensió dels continguts per part de l'alumnat va obtenir la major puntuació mitjana amb un

7,6. El grau de satisfacció global pel programa va rebre una puntuació mitjana de 7. El 88% del professorat va declarar que tornaria a aplicar el programa.

Figura 23. Valoració del professorat del programa 'Sobre canyes i petes'. Curs 2015-16.

Font: Enquesta d'avaluació del programa, curs 2015-16.

2.4 Aspectes millor i pitjor valorats

A la Taula 7 i a la Taula 8 es mostren els aspectes que més i els que menys van agradar al professorat, recollits a l'enquesta d'avaluació mitjançant pregunta oberta. S'han classificat en diferents categories tots els comentaris dels professors/es (primera columna), s'ha comptabilitzat el nombre total de comentaris corresponents a cada categoria (segona columna) i s'ha fet la transcripció literal d'alguns dels comentaris més significatius i que representen l'opinió més freqüentment manifestada pel professorat (tercera columna).

Pel que fa als aspectes que més han agradat s'han dividit en les següents categories: adequació dels continguts, unitats concretes, debat i participació de l'alumnat, el material proporcionat i el suport.

Per altra banda, en quant als aspectes que menys han agradat també s'han dividit en categories que són les següents: Unitats concretes, extensió del programa, problemes amb el material/ falta d'actualització, idoneïtat i suport.

Cal destacar que el més valorat ha estat l'adequació dels continguts treballats per la seva rellevància e interès per l'alumnat. Seguidament, la promoció de la participació de l'alumnat. Pel contrari els aspectes menys valorats han fet referència a la millora i necessitat d'actualització del recursos i els materials audiovisuals. La manca de temps per poder dur a terme el programa i/o considerar-lo massa extens són alguns dels problemes que manifesta el professorat i que, probablement, estan en consonància amb les troballes d'un elevat percentatge de casos que declaren no haver completat el que tenien planificat.

Taula 7. Aspectes que més han agradat. Valoració del professorat. Programa 'Sobre canyes i petes'. Curs 201-15

Categoria	Nombre total de comentaris	Exemples representatius (frases textuais)
Adequació dels continguts	21	“És molt important treballar aquest temes amb els adolescents, els conceptes i les conseqüències” “L'enfocament del tema està bé” “La imatge i el llenguatge del programa, proper al públic a qui està destinat” “Temes d'interès per l'alumnat”
Unitats concretes	13	“Sessió didàctica audiovisual sobre l'alcohol” “La primera part teòrica. Està molt ben explicat” “Unitat 4 (Role-playing)”
Debat i participació de l'alumnat	18	“És un programa on es fomenta molt la participació dels alumnes” “Fer els alumnes protagonistes i responsables de las seves decisions” “El debat generat al grup”
Materials proporcionats (en general)	16	“Les fitxes estan molt ben plantejades i els DVD” “El quadern de l'alumne per treballar individual i en grup” “Dossiers per a fer un seguiment”
Suport	2	“L'atenció rebuda pels professionals del Servei de Salut Comunitària el dia del curs” “Poder assistir a la sessió d'assessorament”

Font: Enquesta d'avaluació del programa, curs 2015-16.

Taula 8.Aspectes que menys han agradat. Valoració del professorat. Programa 'Sobre canyes i petes'. Curs 2015-16

Categoria	Nombre total de comentaris	Exemples representatius (frases textuais)
Unitats concretes	12	"Unitats 2 i 3 (Vídeos)
Extensió programa	20	"Massa sessions, o poc temps per fer-les totes" "Per la disponibilitat d'hores que tenim a l'aula, la proposta d'activitats és molt àmplia. Les activitats descartades han estat les que menys ens han cridat l'atenció"
Problemes amb el material/ falta d'actualització	27	"S'hauria de millorar el format perquè ja està una mica desfasat i antic. Caldria donar-li un aire més fresc en general" "Els vídeos son massa antics (2001) i no s'han sentit identificats ni amb el vocabulari ni la roba ni la música. Crec que s'haurien d'actualitzar perquè els alumnes es puguin sentir més identificats." "Vam descarregar el material de l'alumne/a per internet perquè no ens va arribar a l'escola."
Idoneïtat programa	12	"Alguns materials com ara pel·lícules que tracten el tema en profunditat estan indicats per alumnes més grans" "Al ser un altre col·lectiu (PFI) no estava adaptat al meu alumnat" "He detectat i també les altres tutores, que alguns alumnes podria ser que ja són consumidors d'alguna substància encara que de manera esporàdica. Això ens porta a pensar que la prevenció s'hauria de fer abans." "Les metodologies creiem no son les més adequades. Preferim xerrades de professionals"
Suport	2	"No he rebut atenció pels professionals del servei de salut.

Font: Enquesta d'avaluació del programa, curs 2015-16.

‘Parlem-ne; no et tallis!’

Breu descripció

‘Parlem-ne; no et tallis!’ és un programa centrat en la prevenció de l'embaràs adolescent i de les ITS, incloent el VIH/SIDA. S'adreça als estudiants de secundària, i es pot aplicar a partir de 3r curs d'ESO fins a 2n curs de Batxillerat o a Cicles Formatius.

Els objectius d'aquest programa són:

- Reduir les dubtes sobre salut afectiva i sexual.
- Reduir el risc d'un embaràs adolescent
- Reduir el risc d'infectar-se per una infecció de transmissió sexual, inclosa la SIDA.

El professorat pot triar entre dos itineraris d'acord amb les característiques del grup, del centre i de les seves preferències. L'itinerari 1, amb sis activitats conduïdes pel professorat, permet treballar de forma més lenta i esglaonada; mentre que l'itinerari 2, amb quatre activitats, és més directe, incorpora activitats dinamitzades per una parella d'alumnes. Al finalitzar el programa es proposa realitzar una activitat d'entorn on es visita el centre ASSIR de referència o el centre CJAS per donar a conèixer un recurs proper als joves i acabar de resoldre dubtes de l'alumnat.

Resultats

1.Cobertura

1.1 Escoles, aules i alumnat

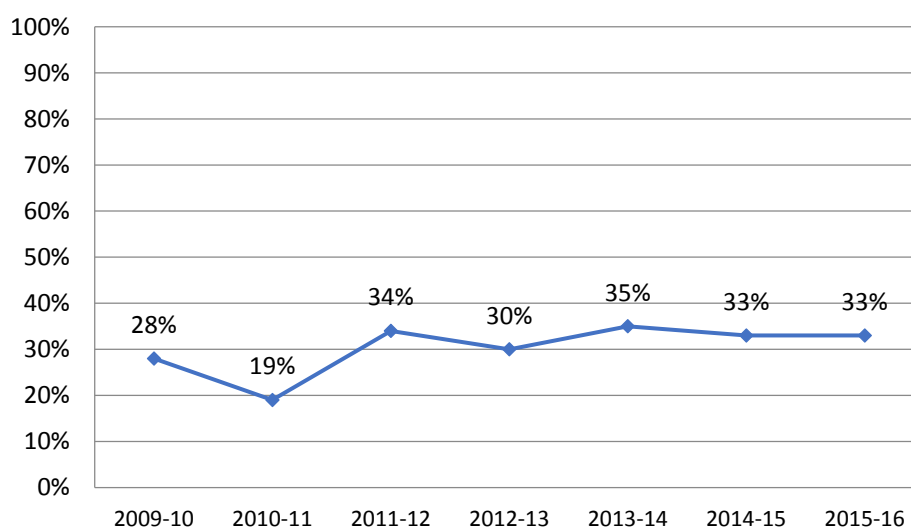
Al llarg del curs 2015-16 van participar 186 aules pertanyents a 74 centres escolars (33% dels centres d'ESO de Barcelona), arribant a 4.783 escolars (33% del alumnat de 4t d'ESO de Barcelona). La major part de les inscripcions van ser a

l'itinerari 1 (n=113; 61%) a 51 centres escolars i 2.982 joves, mentre que a l'itinerari 2 es van inscriure 73 aules (39%) a 30 centres escolars i 1.801 joves.

1.2 Evolució de la cobertura

A la Figura 24 s'observa l'evolució de la cobertura al llarg dels últims anys destacant una tendència estable en torn al 33%.

Figura 24. Evolució del percentatge d'alumnat que participen al programa 'Parlem-ne; no et tallis!'.

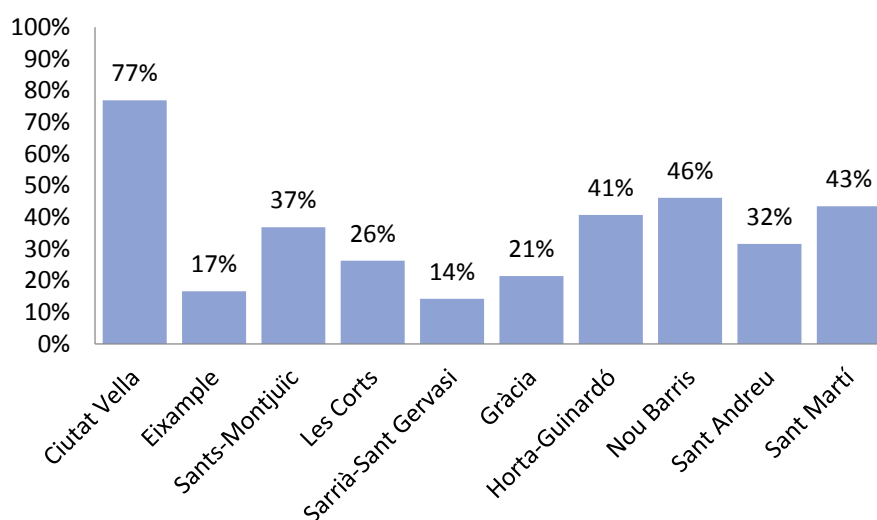

Font: Registre d'inscripcions a programes

1.3 Distribució territorial

La distribució territorial de la cobertura de les centres escolar, com es mostra a la Figura 25, va ser desigual amb un rang que oscil·lava entre el 14% a Sarrià- Sant Gervasi fins al 77% de Ciutat Vella. En aquest programa s'incrementa la cobertura a districtes com Nou Barris (46%), Sant Martí (43%) i Horta-Guinardó (41%), districtes amb barris prioritzats al programa Barcelona Salut als Barris. De fet, les cobertures dels barris prioritzats (56% amb 24 escoles) dupliquen a les dels barris no prioritzats (27% amb 50 escoles).

Figura 25. Distribució del percentatge de centres inscrits al programa 'Parlem-ne;no et tallis!' segons districtes. Curs 2015-16.

Font: Registre d'inscripcions a programes, curs 2015-16

2. Valoració programa Professorat

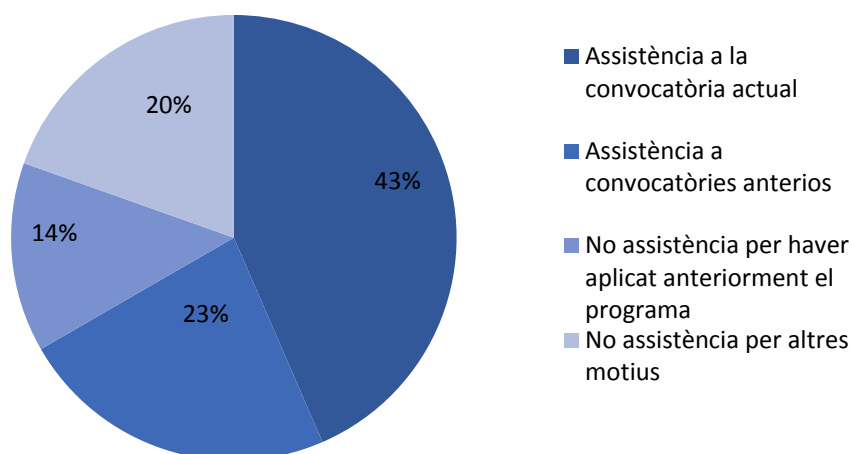
La taxa de resposta del professorat a l'enquesta de valoració va ser de 74% (n=138). El professorat ha treballat amb 3.630 alumnes, en 60 centres escolars. D'aquestes valoracions el 56% corresponen a l'itinerari 1 i el 44% al 2.

2.1 Formació

La formació prèvia es va impartir entre els mesos de novembre i desembre de 2015, consistint en un taller de formació del qual es van fer dues edicions i van participar 23 docents. El 100% del professorat va trobar els tallers molt o força interessants, útils i pràctics; i el 96% molt o força clars. En una escala del 0 al 10 la puntuació mitjana de satisfacció global amb els tallers va ser de 9.

Com podem observar a la Figura 26, un 66% del professorat afirmava haver assistit a la formació realitzada prèviament a l'inici del programa.

Figura 26 Percentatge d'assistència del professorat a la formació sobre el programa 'Parlem-ne; no et tallis!'. Curs 2015-16.

Font: Enquesta d'avaluació del programa, curs 2015-16.

Com en altres programes també hi ha un percentatge no menyspreable de professorat que ni s'ha format ni té experiència prèvia al programa, en aquest cas un 20%. La satisfacció amb la formació rebuda de qui va fer la formació, un cop aplicat el programa, va ser de 7,8.

A l'itinerari 2 una parella d'alumnes, noia i noi que normalment són líders socials del grup, dinamitza dues unitats. Des de l'ASPB es forma aquesta parella. Al curs 2015-16 es va formar 136 joves en 8 tallers distribuïts al llarg del mes de gener de 2016. El 98% dels i les joves van trobar els tallers molt o força interessants, el 98% molt o força útils i el 96% molt o força pràctics i clars. En una escala del 0 al 10 la puntuació mitjana de satisfacció global amb els tallers va ser de 8,8.

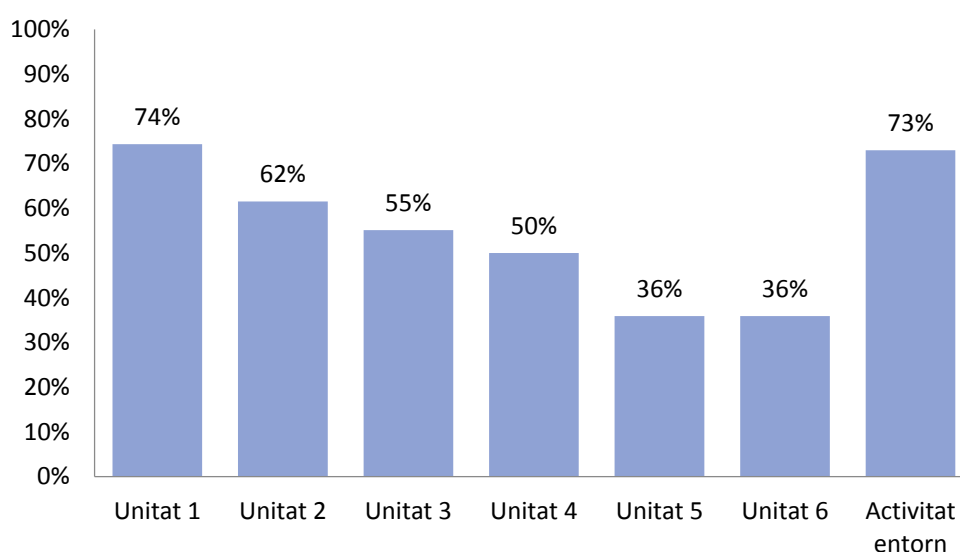
2.2 Implementació

Un 56% del professorat que va respondre l'enquesta de valoració va implementar l'itinerari 1. Aquesta versió té 6 unitats més l'activitat d'entorn. L'aplicació de les activitats va disminuir conforme va avançar el programa i les últimes sessions (5 i 6, activitats de role playing) són les que tenen una menor cobertura, si bé són considerades com molt importants ja que es quan s'entrenen les habilitats socials i

de comunicació (Figura 27). L'activitat d'entorn on es facilita a l'alumnat l'accés a recursos existents a la comunitat va tenir una alta cobertura i un 73% de l'alumnat va anar, bé al centre ASSIR (Assistència Salut Sexual i Reproductiva) de referència o al CJAS (Centre Jove d'Anticoncepció i Sexualitat de Barcelona).

Figura 27. Percentatge d'aules on es van aplicar les diferents unitats de l'itinerari 1.

Curs 2015-16

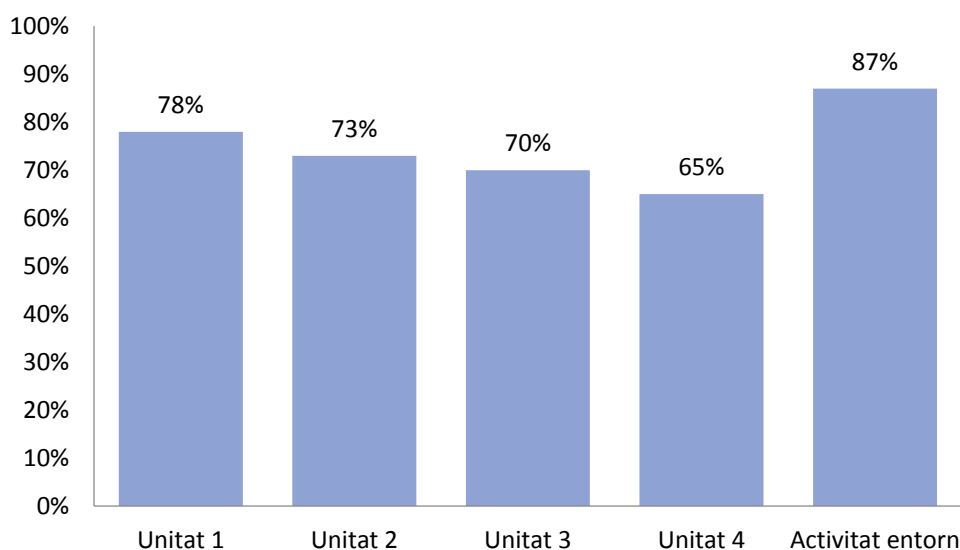

Font: Enquesta d'avaluació del programa, curs 2015-16.

Respecte a l'itinerari 2, el va implementar un 44% del professorat que va respondre l'enquesta de valoració. L'itinerari 2 consta de 4 unitats, sent les dues últimes dinamitzades per una parella d'alumnes. En aquest cas, si bé l'aplicació de les unitats també va disminuint conforme avança el programa, el percentatge d'aules on es van desenvolupar les unitats es força alt (Figura 28). L'activitat d'entorn va tenir una alta cobertura i un 87% de l'alumnat va anar, bé al centre ASSIR (Assistència Salut Sexual i Reproductiva) de referència o al CJAS (Centre Jove d'Anticoncepció i Sexualitat de Barcelona).

Figura 28. Percentatge d'aules on es van aplicar les diferents unitats de l'itinerari 2.

Curs 2015-16.

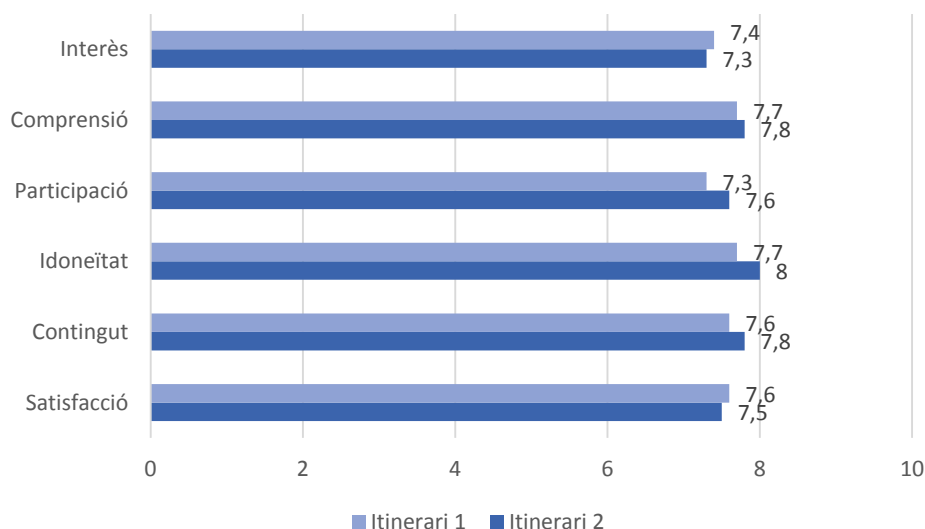
Font: Enquesta d'avaluació del programa, curs 2015-16.

Es recomana aplicar el programa a partir de 3r curs d'ESO: 33 aules (24%) el van aplicar a 3r curs, el 65% ho va aplicar en 4t d'ESO i 15 aules (11%) a batxillerat; un aula el va aplicar a 2n d'ESO. El 54% del professorat participant va desenvolupar el programa durant l'espai de Tutoria, un 14% a Ciències Naturals i un 11% a Llengua Catalana. La mitjana de temps de dedicació del professorat al programa va ser de 4,3 hores a l'itinerari 1 i 3,2 l'itinerari 2, sent 6 i 4 hores les recomanades respectivament.

2.3 Satisfacció

Les valoracions del professorat, en una escala de 0 (rebuig total) a 10 (totalment satisfactori), van ser totes per sobre del 7 i prou similars entre les dos itineraris (Figura 29). Les majors puntuacions es van donar a la comprensió dels continguts per part de l'alumnat (7,7 per l'itinerari 1 i 7,8 per l'itinerari 2), la idoneïtat (7,7 i 8, respectivament) i el contingut educatiu del programa (7,6 i 7,8, respectivament). La satisfacció global pel programa va rebre una puntuació mitjana 7,6 en el cas de l'itinerari 1 i 7,5 per l'itinerari 2. El 97% del professorat va declarar que tornaria a implementar el programa amb l'itinerari 1 i un 95% tornaria a implementar el 2.

Figura 29. Valoració del professorat del programa 'Parlem-ne; no et tallis!'. Curs 2015-16.

Font: Enquesta d'avaluació del programa, curs 2015-16.

2.4 Aspectes millor i pitjor valorats

A la Taula 9 i la Taula 10 es mostren els aspectes que més i els que menys van agradar al professorat, recollits a l'enquesta d'avaluació mitjançant pregunta oberta. S'han classificat en diferents categories tots els comentaris dels professors/es (primera columna), s'ha comptabilitzat el nombre total de comentaris corresponents a cada categoria (segona columna), i s'ha fet la transcripció literal d'alguns dels comentaris més significatius i que representen l'opinió més freqüentment manifestada pel professorat (tercera columna).

Pel que fa als aspectes que més han agradat s'han dividit en set categories més una específica de l'itinerari 2: adequació i contingut dels temes, visita al centre de salut sexual, unitats/activitats concretes, materials i adaptació de les activitats, possibilitat de donar un espai per parlar, i la motivació i participació de l'alumnat. Es destaca a més com positiva la participació de la parella d'alumnes a l'itinerari 2.

Pel que fa als aspectes que menys han agradat s'han dividit en sis categories: adequació i orientació del contingut, problemes amb el material i la falta

d'actualització, l'extensió del programa, unitats/activitats concretes, la idoneïtat de l'alumnat i per últim, la motivació de l'alumnat.

Taula 9. Aspectes que més han agradat. Valoració del professorat. Programa 'Parlem-ne; no et tallis!'. Curs 2015-16.

Categoria	Nombre total de comentaris	Exemples representatius (frases textuais)
Adequació i contingut dels temes	21	“És un programa que s’adequa força bé a les inquietuds plantejades pels alumnes envers aquests temes” “La idoneïtat del programa pels adolescent” “Fer veure els alumnes que són situacions reals que viuen”
Visita al centre de salut sexual	19	“La visita al Centre de Salut, els alumnes van tornar molt satisfets”
Unitats/activitats concretes	18	“La proposta de casos al final del material per triar i treballar segons el grup i l’objectiu principal” “L’activitat inicial ja que era la més activa” “Treball de l’assertivitat” “La xerrada de Sida Studi” “La teatralització de les activitats proposades”
Materials i adaptació de les activitats	26	“El material està ben estructurat. És molt informatiu” “El com està plantejat i el poder triar materials en funció de la realitat dels alumnes” “Treball d’exemples i casos propers, observant i comentant les seves reaccions”
Espai per parlar	6	“La possibilitat de donar un espai obert a l’alumnat per parlar dels temes relacionats amb la sexualitat” “El poder treballar d’una manera dinàmica i oberta” “Trencar mites i prejudicis, clarificar temes sobre afectivitat”
Motivació/ Participació dels alumnes	11	“El procés participatiu de l’alumnat” “Plantejar problemes als adolescents i que ells reflexionin sobre el tema i busquin solucions adients”
ESPECIFIC ITINERARI 2: joves educadores	6	“L’ implicació dels alumnes formats” “Sistema de formació dels alumnes que les dirigeixen”

Font: Enquesta d’avaluació del programa, curs 2015-16.

Taula 10. Aspectes que menys han agradat. Valoració del professorat. Programa 'Parlem-ne; no et tallis!'. Curs 2015-16.

Categoria	Nombre total de comentaris	Exemples representatius
Adequació i orientació/contingut	8	"La manera de plantejar els temes a tractar" "Degut a la diversitat de l'alumnat, diferents procedències, el tema de la sexualitat s'ha fet difícil de treballar a les classes, en algunes cultures és un tema molt tabú." "Massa teoria"
Problemes amb material/ falta d'actualització	23	"Material obsolet" "Que resulta una mica repetitiu per alumnes de primer de batxillerat. Una part significativa dels meus alumnes ja havien utilitzat el material a 4rt d'ESO"
Manca de temps/programa massa extens	10	"Hi ha massa contingut" "És un programa molt extens i interessant, però ens manquen hores."
Unitats/activitats concretes	13	"L'activitat on escenifiquem no és que no m'agradi sinó que m'és més difícil d'implementar." "Manera de plantejar la formació dels Joves educadors"
Idoneïtat del grup d'alumnat	9	"Potser el nivell que hem aplicat era una mica bàsic per alumnat de 1r de batxillerat, en el sentit que s'assemblava molt al que ja havien treballat a l'ESO." "Que sembla que a 4t d'ESO ja és una mica tard per parlar d'això amb alguns."
Motivació	6	"La participació i poca implicació dels alumnes" "Alguns casos presentats al llibre de recursos no semblaven atreure massa l'atenció de l'alumnat"

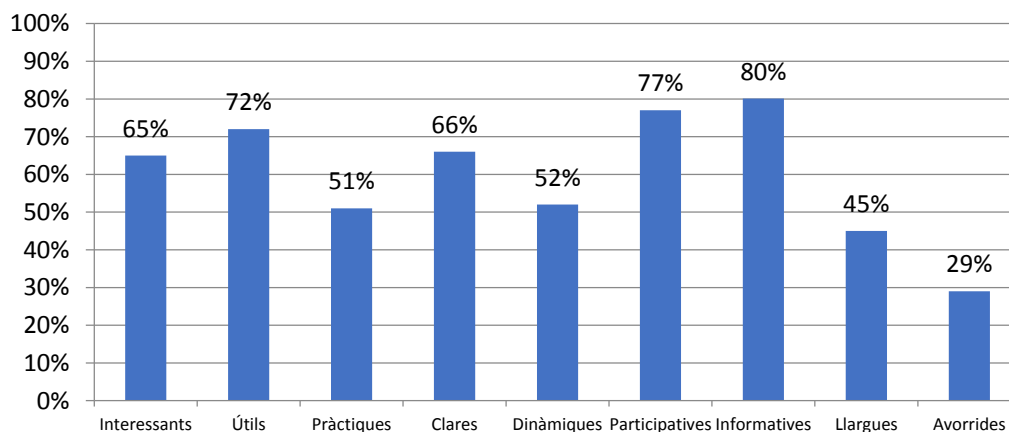
Font: Enquesta d'avaluació del programa, curs 2015-16.

2. Valoració programa Alumnat

Al finalitzar el programa 'Parlem-ne; no et tallis!', l'alumnat que el rep omple una valoració. Al curs 2015-16 un total de 360 alumnes ho han fet, es a dir un 8 % de l'alumnat inscrit (xifra similar al anys anteriors), un 51% eren noies i l'edat mitjana del total va ser de 16 anys (amb un rang entre 14 i 18 anys).

A la Figura 30 es recull el grau d'acceptació de les activitats realitzades. Cadascun dels aspectes valorats es va mesurar en una escala de l'1 al 5 (molt, força, regular, poc i gens). Un 80% de l'alumnat considera les activitats molt o força informatives i un 77% les va valorar molt o força participatives. Per contra, un 51% les considera molt o força pràctiques i un 52% molt o força dinàmiques. La satisfacció global amb el programa va ser de 6,9.

Figura 30. Valoració per part de l'alumnat de les activitats realitzades (percentatge d'alumnes que van fer una valoració com a "molt o força"). Parlem-ne; no et tallis!. Curs 2015-16

Adaptacions Programes

‘CANVIEM’

‘CANVIEM’ és una adaptació que compta com a marc amb dos programes, ‘CANVIS’ i ‘Parlem-ne; no et tallis!’ al districte de Nou Barris després de que en aquest districte es van observar embarassos tant a 1r, com a 2n d’ESO. Així, ‘CANVIEM’ és una intervenció dirigida a prevenir conductes sexuals de risc indicada per escolars de 2n curs d’ESO. L’adaptació consisteix en que després de que el professorat hagi implementat les dues primeres unitats del ‘CANVIS’, es realitzen tres activitats d’una hora aproximadament en paral·lel a les unitats 3 i 4 de valoració personal del programa ‘CANVIS’:

- La primera activitat es desenvolupa per una entitat especialitzada en sexualitat dels i les joves, i es tracta de augmentar els coneixements i eradicar les possibles creences errònies.
- La segona activitat la desenvolupa una professional del Servei de Salut Comunitària de l’ASPB, i es treballen habilitats de comunicació i negociació centrades en situacions sobre afectivitat i sexualitat.
- La tercera activitat la desenvolupa una professional del Servei de Salut Comunitària de l’ASPB i una persona experta en gènere i prevenció de la violència masclista i es treballen els estereotips de gènere.

‘CANVIEM’ va començar a implementar-se al curs 2013-14 i al curs 2015-16 es va implementar en dos centres escolars a quatre aules i va arribar a un total de 140 escolars.

‘Creixent en salut’

Al districte de Sant Martí les cobertures dels programes són en general de les més baixes de la ciutat. Es va aprofundir en els motius i es va dissenyar i implementar una estratègia de millora. L’estratègia, que es va denominar ‘Creixent en salut’, es va dissenyar en col·laboració amb diversos agents del districte. Es va començar a

implementar al curs 2013-14 i es va decidir prioritzar l'adaptació del programa de Promoció de Salut afectiva sexual 'Parlem-ne; no et tallis!'.

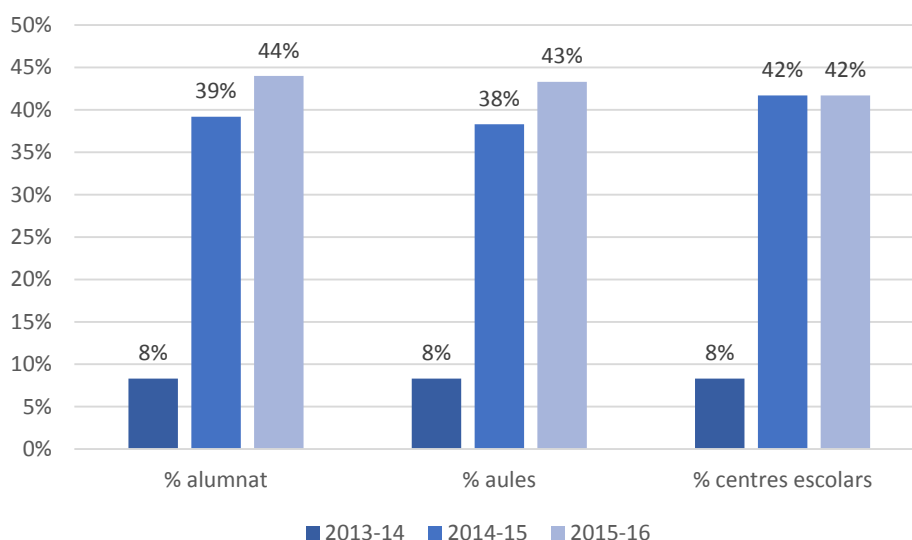
‘Creixem en salut’ incorpora tres accions de millora:

- Apropament de la formació al territori. Així, la formació inicial del professorat i joves educadors de centres educatius del districte de Sant Martí es fa al propi districte.
- Implementació de la 1a sessió a l'aula (informativa) per part d'una entitat especialitzada en sexualitat (la primera vegada que el professorat fa el programa).
- Facilitació de l'accés de l'alumnat a recursos i activitats d'entorn realitzades per serveis d'atenció a la salut sexual i reproductiva del districte (públics, ONG).

En un inici es van afegir activitats de reforç com una exposició itinerant sobre diversitat sexual i una xarrada a famílies, però després d'analitzar la satisfacció amb la estratègia es va decidir no continuar amb aquest reforç.

Actualment, com s'ha mostrat al informe, 'Parlem-ne; no et tallis!', és l'únic programa que es realitza en educació secundària, on el districte de Sant Martí no té les cobertures més baixes. De fet, com es pot observar a Figura 31 es veu un augment a la cobertura del programa des de l'inici de l'adaptació al curs 2013-14. Així, al curs 2015-16 el ‘Creixent en salut’ va arribar a 693 adolescents (44% de l'alumnat de 4t d'ESO al districte, front a un 33% de mitjana de Barcelona) i 10 centres escolars (43% del districte, front a un 33% de mitjana de Barcelona).

Figura 31. Evolució de la cobertura de l'alumnat, aules i centres escolars al Programa 'Parlem-ne; no et tallis!' al districte de Sant Martí.

Font: Registre d'inscripcions a programes

'Diver sex'

L'adaptació 'Diver sex' té com finalitat facilitar al professorat l'aplicació i desenvolupament de les activitats centrades en diversitat sexual, que es realitzen en el marc del Programa 'Parlem-ne; no et tallis!'. El tema de la diversitat sexual és un dels que sembla més complicat de treballar a l'aula pel professorat. Aquesta adaptació s'adreça als centres educatius on el professorat veu necessari un reforç sobre aquest tema que faciliti el desenvolupament del programa. Es pretèn incidir en el foment de comportaments igualitaris i el desenvolupament de valors, actituds i models relacionals que ajudin a defugir de les conductes discriminatòries per raó d'orientació i/o identitat sexual.

Amb tal motiu, al curs 2014-15 es va dissenyar i desenvolupar una intervenció que va consistir en un taller portat per professionals d'una entitat especialitzada en el tema i desenvolupat dins l'aula amb la presència del professorat responsable del grup d'alumnes. En un inici es va valorar com possible alternativa una exposició dinamitzada per la mateixa entitat però el taller va demostrar millors resultats. Al

curs 2015-16 es van fer 5 tallers tots a Barris prioritzats per programa Barcelona salut als Barris.

‘OPCION’S

El Raval és un barri del districte barceloní de Ciutat Vella amb un gran component multicultural. En aquest barri, el professorat que implementava el programa 'Parlem-ne; no et tallis!' i les infermeres del Servei de Comunitària de l'ASPB que fan la formació de la parella d'alumnes que dinamitza el programa, van observar dificultats per parlar sobre sexualitat a les aules. Així, es va aprofundir en les causes i es va decidir dissenyar i implementar una d'estratègia de millora facilitadora del programa de salut afectiva sexual anomenada 'OPCION’S'.

L'estratègia es va dissenyar entre diferents agents territorials: centres educatius, agents de salut comunitària de l'ASPB i una entitat del barri especialitzada en el tema responsable de implementar-la amb el consentiment i suport del professorat del barri. Consisteix en una acció introductòria de noranta minuts que s'adapta a les característiques del grup-aula, segons un qüestionari emplenat prèviament pel professorat. L'acció es desenvolupa al propi centre educatiu i se centra en aspectes clau sobre sexualitat i diversitat cultural, actuant així com a reforç pedagògic, assessorament i model per al professorat facilitant posteriorment la implementació del programa.

‘OPCION’S’ es va iniciar al curs 2014-15 obtenint bones valoracions tant de l'alumnat com del professorat. Al curs 2015-16 es va implementar a 4 centres educatius (67% dels centres del barri) a 8 aules arribant a 187 alumnes (60% de l'alumnat). El 70% de l'alumnat va valorar molt positivament la durada, els temes tractats, els dubtes resolts i la comoditat amb la qual s'havia desenvolupat. El professorat va valorar positivament conèixer millor al grup i l'adaptació de situacions diverses per poder realitzar amb satisfacció el programa de sexualitat a l'aula.

Estratègia 'Fem Salut!'

Breu descripció

Fa nou anys es va començar de manera pilot a diverses escoles l'estratègia escolar 'Fem Salut!' donant resultats prometedors. Es va basar en el projecte "Pla preventiu de centre", que des de l'ASPB es va desenvolupar en alguns centres enfocat a la prevenció de consum de drogues. L'avaluació d'aquest va fer recomanable ampliar-ho a altres àmbits de la promoció de la salut. Amb el suport d'un grup de treball format per experts de diverses àrees, tant de salut com d'educació, es va elaborar la proposta anomenada 'Fem Salut!' basada en els resultats de l'avaluació i experiència acumulada durant aquests darrers anys.

'Fem Salut!' és una estratègia que orienta la promoció d'entorns i conductes saludables als centres escolars. A més a més de les intervencions que es venen realitzant dins dels àmbits individual i d'aula, és necessari que les polítiques i els entorns afavoreixin el desenvolupament dels estils de vida saludables dels futurs adults. La prevenció ha de possibilitar la participació activa de la ciutadania, per això 'Fem Salut!' proposa partir del consens i el compromís de tots els membres de la comunitat educativa (professorat, famílies i alumnat), seguint que disposin d'eines per a desenvolupar un control adequat sobre els condicionats que intervenen en el seu nivell de salut, podent responsabilitzar-se d'ells i gestionar-los.

Des del 'Fem Salut!' es proposa l'elaboració d'un pla d'escola de promoció de la salut, desenvolupat a partir d'un procés participatiu on professorat, famílies i alumnat, amb l'assessorament i suport del Servei de Salut Comunitària de l'ASPB, discuteixin i impulsin les accions a instaurar en el centre per tal d'aconseguir un entorn saludable i preventiu.

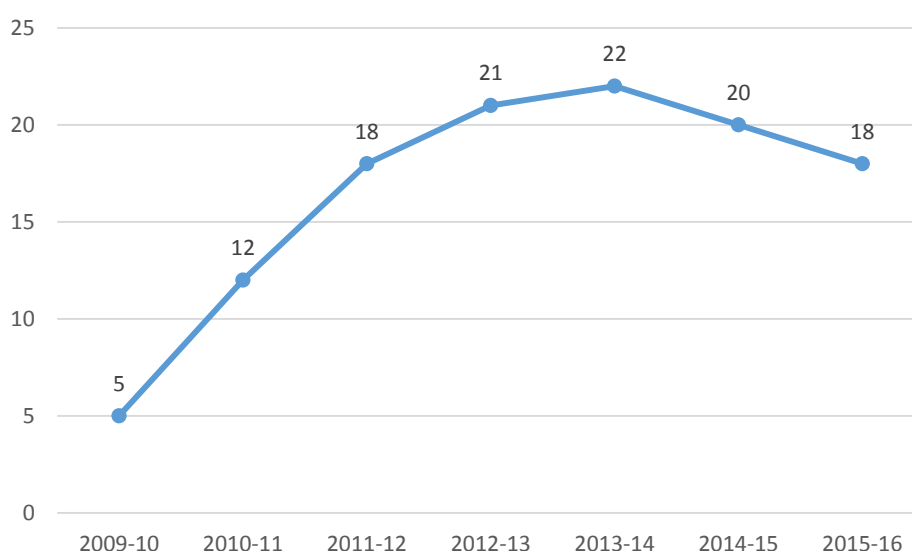
L'ASPB ofereix la participació dels centres educatius en un grup de treball que compta amb el suport de l'Institut de Ciències de l'Educació (Universitat de Barcelona), per facilitar l'intercanvi d'experiències i fomentar l'aprenentatge comú. Aquesta activitat s'inclou en el Pla de formació permanent del Departament

d'Ensenyament i proporciona un certificat de 45h de formació reconegudes. Cada any participen entre 15 i 20 professors i professores.

Resultats

La cobertura del 'Fem Salut!', com es pot observar a la Figura 32, va anar augmentant progressivament des de la seva creació fins el any 2014. En els últims anys s'ha observat una disminució dels centres participants. El curs 2015-16 es va aconseguir avaluar 14 centres dels 18 adherits a l'estratègia. El número total del possible alumnat beneficiari dels 14 centres educatius actius és de 9000.

Figura 32. Evolució del número de centres adherits a l'estratègia 'Fem Salut!'.

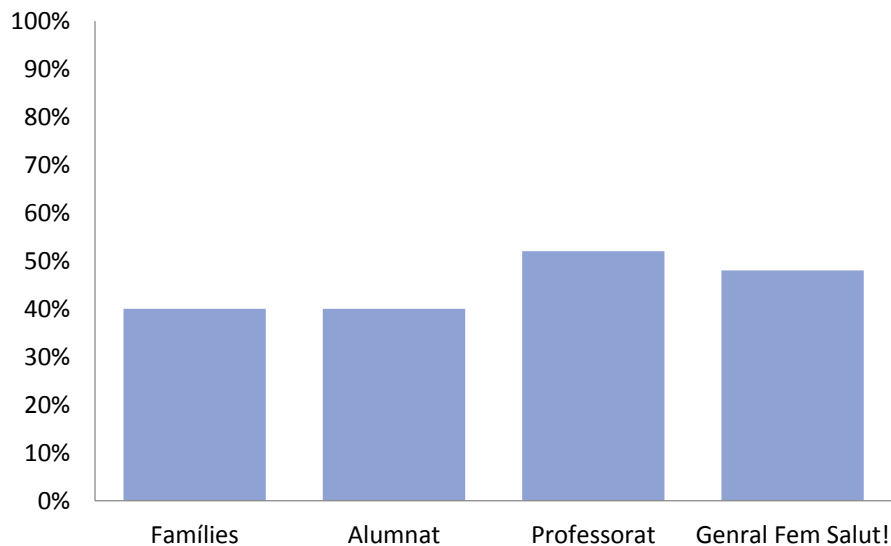

Font: Servei de Salut Comunitària ASPB

Quant als indicadors de participació, el 35% dels centres ha desenvolupat totes les subcomissions. Les comissions que han estat considerades com més difícils de formar han estat la Comissió General i la de famílies. 'Fem Salut!' implica una mitjana d'entre 2 i 3 reunions anuals, sent la subcomissió de professorat la que realitza més reunions. La mitjana de participants per comissió és: alumnat: 14; professorat: 5; famílies: 5. La satisfacció dels membres de la comissió (valorada en una escala del 1 al 5) és de 3,6 per l'alumnat, 3,4 pel professorat i 4 per part de les famílies. A la Figura 33 podem veure el percentatge de formació de les diferents

subcomissions del centres 'Fem Salut!' dels quals hem rebut qüestionaris d'avaluació.

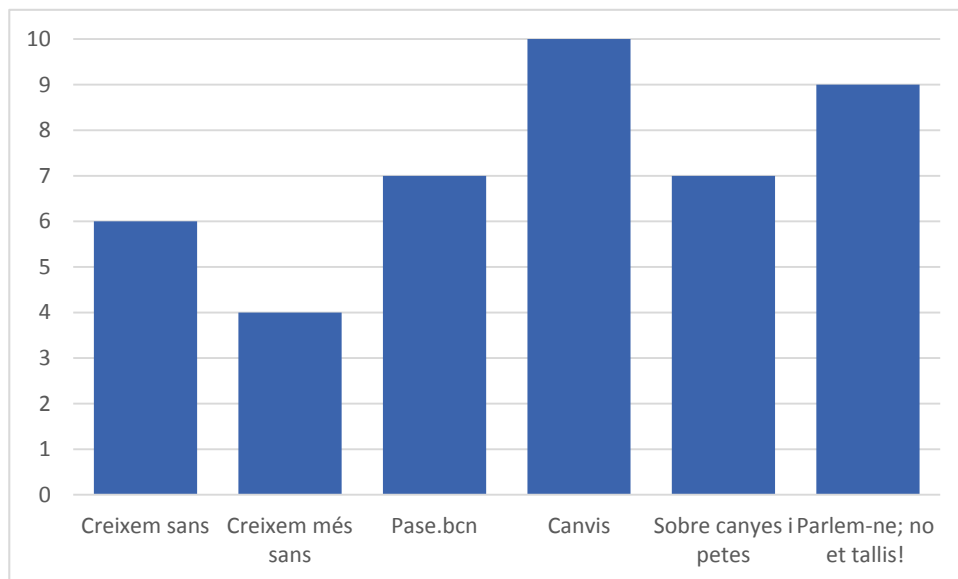
Figura 33. Percentatge de formació de subcomissions als centres 'Fem Salut!' avaluats durant el Curs 2015-16

Font: Servei de Salut Comunitària ASPB

Quant als programes de la cartera de serveis de l'ASPB, el 71% dels centres van realitzar almenys un programa de l'ASPB, el 21% dos, el 21% quatre, el 14% cinc i el 7% tots els programes oferts. En la Figura 34 podem veure el número de centres que ha realitzat cadascun del programes durant el curs 2015-16.

Figura 34. Nombre de centres 'Fem Salut!' avaluats que han realitzat els diferents programes de l'ASPB. Curs 2015-16

Font: Servei de Salut Comunitària ASPB

Quant a les normatives presents al diferents centres , la majoria dels centres va donar a conèixer la seva normativa a claustre famílies i alumnat, i un 88% té normativa específica sobre consum de drogues i agressivitat. Aproximadament un 30% no té normativa específica sobre discriminació de gènere ni sobre el consum d'aliments.

Respecte als circuits de derivació el 64% té circuit de coordinació amb el SOD. La majoria té circuits amb els altres serveis (Serveis Socials, CAP, etc.).

En els plans d'acció tutorial, la majoria desenvolupen totes les accions proposades, el 100% revisen si hi ha espais dedicats a educació emocional, una de les demandes més recurrents dels centres.

Pel que fa a l'organització escolar la majoria dels centres duen a terme les accions. Només un 36% dels centres facilita l'accés a preservatius a l'alumnat més gran del centre i un 43% promou l'obertura dels patis escolars els caps de setmana. En el camp de l'alimentació saludable, el 93% dels centres no té bar, i el 64% no té màquines d'expedició de begudes i aliments, i en tots els que la tenen està definit i limitat el que s'hi pot comprar.

Una acció a destacar és que el 100% inclou menjar saludable en les festivitats del centre.

Molts dels centres (5 de 11) detecten com a principal barrera la falta de temps per a desenvolupar les activitats i els agradaria que existissin uns horaris o un espai reservat per a dur-les a terme. Un 27,3% refereix una manca de coordinació, o una coordinació complexa, tant pel que fa a les reunions, com a la col·laboració d'altres organismes.

Un 27,3% dels centres destaca com a barrera la manca d'implicació i motivació per part del professorat i les famílies. Altres barreres han estat la sobrecàrrega de les persones encarregades de dur a terme el projecte i encabir tots els programes de salut sense perjudicar el seguiment del currículum i les hores de classes del professorat. El 45,5% perceben com a principal facilitador l'entusiasme i motivació de tota la comunitat educativa, destacant especialment l'interès de l'alumnat i la implicació de l'equip directiu. Els temes tractats en els programes es consideren interessants i permeten als alumnes prendre les decisions correctes sobre la seva salut. Un altre factor facilitador és l'experiència dels darrers anys en la realització del programa. Es creu necessari incidir més en l'educació mental y física i demanen més programes sobre aquest aspecte. També es veu necessari abordar el tema de medicació a l'escola i fer servir les avaluacions i el diagnòstic fet per a planificar a principi de curs l'estratègia. Altres necessitats són la millora de la coordinació, sobretot en les accions que es fan des de diferents àmbits i disposar de més disponibilitat horària.

Actualment, s'ha creat un grup de treball a l'ASPB amb l'objectiu de valorar l'evolució de l'Estratègia i incorporar millores.

Conclusions

S'observa una cobertura estable globalment als programes al llarg dels anys, si bé hi ha hagut un clar augment dels programes a l'educació primària acompanyant d'un lleuger descens dels programes de prevenció del consum de substàncies addictives a la secundària.

Per territoris la cobertura és desigual, així els districtes de Ciutat Vella, Nou Barris i Horta-Guinardò destaquen amb altes cobertures i Sant Martí les més baixes (excepte per primària i el programa de salut sexual). Al analitzar per barris, s'observen cobertures molt més altes, tant a l'educació primària com a secundària, als barris prioritzats pel programa Barcelona Salut als Barris. Aquests barris són on s'han implementat la major part de les adaptacions que s'han fet dels programes a fi d'adequar-se millor als diversos contextos socioeconòmics i culturals.

El percentatge de retorn de l'enquesta de valoració dels programes per part del professorat és superior al 70% i es pot considerar com una bona taxa de resposta. Al mateix temps, el programa 'Parlem-ne; no et tallis!' dona la possibilitat a l'alumnat d'omplir una enquesta de valoració al finalitzar el programa però en aquest cas, la taxa de resposta va ser només del 8%.

La majoria del professorat que va respondre l'enquesta de valoració s'ha format als tallers oferts per l'ASPB, no obstant, cal destacar que al voltant d'un quart del professorat ni ha fet la formació ni té experiència prèvia en la implementació dels programes.

Encara que es constata una incomplerta implementació dels programes a mesura que avança el nombre d'unitats, globalment, tant la percepció del professorat respecte a l'acceptació de les activitats per part de l'alumnat, com les valoracions vers els continguts del programa, tornen a rebre bones puntuacions i la gran majoria del professorat tornaria a implementar el programa.

Entre els aspectes millor valorats pel professorat, destaquen la correcta adequació a l'edat de la classe i les temàtiques, els exercicis de role-playing per part de

l'alumnat i els materials proporcionats. Entre els aspectes menys valorats apareix els materials audiovisuals que reben crítiques a causa de la seva falta d'actualització. També es mencionen la gran quantitat d'informació i la densitat d'algunes unitats.

Recomanacions

Els programes de promoció de salut a l'escola han de contribuir a la millora de la salut de la població. En aquest sentit, és important la reducció de les desigualtats en salut dels joves que es donen en territoris amb situacions socioeconòmiques més desfavorides, com serien el barris prioritzats pel programa Barcelona per Salut als Barris. Així, és necessari seguir treballant en estratègies per aconseguir una correcta adaptació dels programes en aquests contextos més desfavorits i garantir així l'èxit dels programes en aquesta part de la població. Més enllà de les actuals adaptacions, seria recomanable incorporar alternatives dins dels materials dels programes per permetre una conformació a les particularitats de l'aula, aconseguint facilitar la identificació de l'alumnat i l'adequació al context. Es tracta d'oferir elements de personalització perquè puguin adaptar millor el programa al seu àmbit.

Respecte a la formació, seria recomanable valorar actuacions per millorar l'assistència a la formació prèvia a l'aplicació del programa amb una periodicitat mínima de 3 anys. També es necessari assegurar l'actualització dels coneixements respecte als programes per part del professorat. Caldria buscar noves estratègies per tal d'assegurar-se que el professorat ha entès la importància de treballar totes les unitats per tal d'implementar el programa exitosament.

Dins de les possibilitats s'hauria d'actualitzar el material, sobretot l'audiovisual, per evitar que l'alumnat perdi la identificació amb les situacions explicades. En general, cal que en les revisions del material del programa es contemplin les dificultats aportades pel professorat, així com els suggeriments que en fan, ja que estan molt relacionats amb la motivació vers l'aplicació.

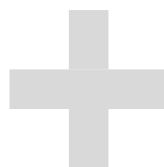
Per últim, la valoració directa dels programes per part de l'alumnat participant s'ha de millorar en quant a l'augment de la taxa de resposta i es aconsellable d'estendre-la a la resta de programes. Seria necessari trobar incentius de resposta, ja que és l'alumnat qui rep la intervenció i només comptant amb ell serà possible una millora efectiva.

Annex 1

Centres escolars participants:

Agora, Alfageme, Amor de Dios, Anna Ravell, Antaviana, Antoni Brusi, Arc de Sant Martí, Arrels, Asunción de Nuestra Señora, Augusta, Baldiri Reixach, Barkeno, Barrufet, Bon Pastor, Brasil, Calderon de la Barca, Camí II, Carles I, Castro de la Peña, CEE Josep Pla, CEE Nen Déu, Ceip Milà i Fontanals ,Ceip Sant Martí ,Centre Educatiu Projecte, CEPA Oriol Martorell, Cervantes, Cintra, Claret, Concepcion Arenal, Cor de Maria-Sabastida ,Eduard Marquina, EEE El Niu, El Clot ,Els horts de la Verneda ,Els Porxos ,Esc. Prof. Salesiana, Escola Bosc de Montjuïc, Escola del mar, Escola Pia de Sarrià-Calassanç, Escola Pia Sant Antoni, General Prim, Guinardó, Ignasi Iglesias, Immaculada Concepció, INS Anna Gironella de Mundet, INS Barcelona-Congrés, INS Bernat Metge, INS Consell de Cent, INS Dr. Puigvert, INS Emperador Carles, INS Ernest Lluch, INS Flos i Calcat, INS Francisco de Goya, INS Galileo Galilei, INS Jaume Balmes, INS Joan Boscà, INS Joan Brossa, INS Joan d'Àustria, INS Joan Salvat i Papasseit, INS Josep Pla, INS La Guineueta, INS L'Alzina, INS Les Corts, INS Lluís Domènech i Montaner, INS Lluís Vives, INS Manuel Carrasco i Formiguera, INS Milà i Fontanals, INS Miquel Tarradell, INS Montjuïc, INS Montserrat - C. Copèrnic, INS Narcís Monturiol C. Harmonia, INS Pablo R. Picasso, INS Pau Claris, INS Rambla Prim, INS Roger de Flor,INS Salvador Espriu, INS Sant Andreu, INS Vall d'Hebron, INS Viladomat, Institut escola Costa i Llobera, Institut Escola Turó Roquetes, Institut Quatre Cantons, IPSE, IPSI, Jaume Bofill - Escola Pia de Nostra Senyora, Jesús i Maria, Joaquim Ruyra, John Talabot, La Farigola del Clot, La Merced, La Palmera, La Salle Bonanova, La Salle Comtal, La Salle Gràcia, La Salle Horta,La Sedeta, Laboure, Lleó XIII, Lyceé Français de Barcelone, Lys, Mare de Déu del Coll, Mare del Diví Pastor, Marillac - Patronato Social Escolar de Obreras, Marinada, Mediterrania, Merce Rodoreda, Mireia, Monlau, Montseny, Montserrat, Orlandai, Pare Manyanet, Patufet, Pau Vila, Piaget, Proa, Prosperitat, Providencia del Corazón de Jesús, Ramon Llull, Regina Carmeli, Sagrada Família - C. Arquímedes, Sagrada Família - C. Comte d'Urgell, Sagrada Família-Horta, Sagrado Corazón - C. Lluís Borrassà, San Francisco, San Francisco Javier, San Rafael, Sant Felip Neri, Sant Gabriel, Sant Josep, Sant Marc de Sarrià,

Sant Medir, Sant Pere Claver, Sant Ramon Nonat, Sant Ramon Nonat-Sagrat Cor, Santa Caterina de Siena, Santa Teresa de Jesús - C. Llobregós, Santa Teresa de Lisieux, Santísima Trinidad, Scuola Statale Italiana di Barcellona, SES Bosc de Montjuïc, SES Josep Comas i Solà, Shalom, Solc, Splai, Urgell, Valldaura, Vedruna, Vedruna Immaculada, Vedruna-Gràcia, Victor Catala, Virolai, Voramar.

Entorns

Connectem?

f t G+ v in

www.aspb.cat